

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1910.   Andra Kammaren.   Nr 31.

Måndagen den 11 april.

Kl. 7 e. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 4 innevarande april.

§ 2.

Föredrogos Kungl. Maj:ts å kammarens bord hvilande propositioner; och hänvisades därvid:

till statsutskottet propositionerna:

angående tjänstårsberäkning för vissa rektorer vid statens realskolor;

angående användande af behållning å extra odinarie anslaget till fortsättande af arbetena å rikets kustfästningar m. m.;

angående uppförande af en byggnad, innehållande lokaler för krigshögskolan med flera institutioner och myndigheter;

angående anordnande af farled mellan Storvindeln och Nedre Gautsträsk;

angående upphörande af Endre pastorats prebendeegenskap;

angående löneroglering för personalen vid barnmorskeundervisningsanstalterna m. m.;

angående anslag till nedre justitierevisionen å extra stat för år 1911; och

angående bildande af en lånefond för befrämjande af handverk och därmed jämförlig mindre industri;

till bankoutskottet propositionerna:

angående pension för framlidne rektorn vid tekniska skolan i Stockholm B. V. Adlers änka;

angående pension å allmänna indragningsstaten till daglönaren vid flottans beklädnadsverkstad i Karlskrona Marie Charlotte Agge;

angående pension å allmänna indragningsstaten till förre fortifikationsarbetaren Sven Johan Magnusson (Jansson);

angående beredande af pension från allmänna indragningsstaten åt förre fästningsbyggnadsarbetaren Anders Johansson;

angående pensioner å allmänna indragningsstaten åt sergeanterna af första klassen vid Hälsinge regemente C. S. T. Winblad von Walter och N. Westerberg; och

angående ökad pension åt krigsarkivarien D. T. J. Petrelli;

till jordbruksutskottet propositionerna:

angående öfverlåtelse till Norrtälje stad af viss kyrkoherden i Norrtälje församlings pastorat på lön anslagen jord;

angående öfverlåtelse till Piteå stad af viss kyrkoherden i Piteå stadsförsamlings pastorat på lön anslagen jord;

angående försäljning af mark från komministersbostället Tumba nr 2 i Botkyrka socken; och

i fråga om utförande af en försöksundersökning rörande skogarna inom viss del af landet; samt

till bevillningsutskottet propositionen med förslag till förordning angående ändrad lydelse af vissa §§ i förordningen angående villkoren för tillverkning af brännvin den 11 oktober 1907.

§ 3.

Herr *Palmes* på kammarens bord liggande motion, nr 287, som härefter föredrogs, hänvisades till bevillningsutskottet.

§ 4.

Föredrogs, men blefvo ånyo bordlagda, statsutskottets utlåtanden nr 29 och 30, bankoutskottets utlåtande och memorial nr 15—18, jordbruksutskottets utlåtanden nr 46—48 samt Andra kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande nr 29.

§ 5.

Herr talmannen anmälde till fortsatt handläggning statsutskottets utlåtande nr 2, angående regleringen af utgifterna under riksstatens andra hufvudtitel, innefattande anslagen till justitiedepartementet.

*Ang. fång-
vårdsstaten.*

Punkten 3, angående fångvårdsstaten.

Under punkten 3 af andra hufvudtiteln hade Kungl. Maj:t föreslagit Riksdagen att, bland annat, godkänna de i statsrådsprotokollet öfver justitieärenden för den 14 januari innevarande år intagna, af departementschefen framlagda förslag till ordinarie stat och öfvergångsstat för fångvårdsstaten, att tillämpas från och med år 1911, äfvensom de af departementschefen föreslagna villkor och bestämmelser för åtnjutande af de i den ordinarie staten upptagna aflöningsförmåner.

I sammanhang härmed hade utskottet till behandling förehåft en inom Andra kammaren af herr *Kristensson* väckt motion, nr 159, däri föreslagits, att Riksdagen angående den nya fångvårdsstaten, med afslag på hvad Kungl. Maj:t i ifrågavarande punkter föreslagit, måtte besluta, att upptaga samtliga befattningshafvandena vid fångvården

under beteckningen *tjänstemän*, att utbyta den af Kungl. Maj:t föreslagna benämningen förste vaktkonstapel mot öfverkonstapel samt den likaledes af Kungl. Maj:t föreslagna benämningen öfverkonstapel mot uppsyningsman, att för direktörer, kamrerare och assistenter, som komme att utnännas efter det den blifvande staten trädt i tillämpning, icke uppställa fordran å godkänd afgangspröfning från högre allmänt läroverk, krigsskola eller tekniskt läroverk eller annan därmed jämförlig examen samt att för skollärare, som komme att utnännas efter det den blifvande staten trädt i tillämpning, icke uppställa fordran å godkänd afgangspröfning från högre allmänt läroverk.

Ang. fäng-
vårdsstaten.
(Forts.)

Uti *mom. a)* af förevarande punkt hemställde utskottet, att Riksdagen måtte godkänna vid momentet fogade förslag till ordinarie stat och öfvergångsstat för fängvårdsstaten, att tillämpas från och med år 1911.

Reservationer hade afgifvits:

af herrar *Thorsson, Starbäck, Ekman* i Mo gård, *Rydén, Nilson* i Örebro och *Ifvarsson*, som ansett, att utskottets motivering bort i viss del hafva annan, i reservationen angifven lydelse;

af herr *Persson* i Stallerhult, likaledes beträffande motiveringen; samt

af herr *Starbäck*.

Sedan momentet föredragits, lämnades på begäran ordet till

Herr Kristensson, som anförde: Herr talman, mina herrar! Angående den del af fängvårdsstaten, som statsutskottet behandlat i tredje punkten af detta betänkande, har jag tillåtit mig väcka en motion, syftande på att utjämna den sociala klyftan mellan högre och lägre befattningshafvande inom verket.

Det är med glädje jag konstaterar, att mina önskemål härvidlag hafva mötts af mycket stora sympatier inom statsutskottet. Sålunda har statsutskottet gått med på en förändring af benämningarna för vissa grader af de lägre tjänstemännen, en förändring som säkerligen kommer att omfattas med stor tillfredsställelse af dem, det gäller. Vidare har utskottet tillmötesgått en liknande framställning, som kommit från fängvårdsstyrelsen, angående de kvinnliga befattningstagandena. Däremot har utskottet icke ansett sig kunna mer än delvis bifalla det kanske viktigaste af de önskemål, jag framställt, nämligen det som rör kompetensfordringarna.

Kungl. Maj:t hade föreslagit, att för direktörer, kamrerare och assistenter, som komme att utnännas efter det den blifvande staten trädt i tillämpning, uppställes fordran å godkänd afgangsexamen från högre allmänt läroverk, krigsskola eller tekniskt läroverk eller annan därmed jämförlig examen. Några dylika kompetensfordringar ha hittills icke varit uppställda för fängvårdsstaten. Ett fastställande af sådana skulle betyda, därest de komme att tillämpas i den form, som ursprungligen föreslagits, att större delen eller nästan samtliga de lägre tjänstemännen icke skulle kunna komma i fråga till dessa befattningar.

Ang. fäng-
vårdsstaten.
(Forts.)

Det är så mycket mera märkvärdigt, att detta förslag nu framkommit, som den nuvarande justitieministern 1907 yttrade, att om de lägre tjänstemännen, d. v. s. personer i vaktbetjänteklassen, finge tillfälle att befordras till assistenter, skulle denna *institution utan tvifvel blifva en uppmuntran för den uppåtsträfvande förmågan äfven på denna bana att genom egen kraft skapa sig en ljusare framtid*. Nu, då det är fråga om att öfverföra assistentbefattningarna på ordinarie stat och att samtidigt afsevärdt höja lönerna, är det icke tal om, att assistentinstitutionen skulle »blifva en uppmuntran för den uppåtsträfvande förmågan äfven på denna bana att genom egen kraft skaffa sig en ljusare framtid».

Det har hittills praktiserats, att personer äfven utan nyss nämnda examina kunnat blifva fängelsedirektörer; och att det ej varit något samhällsvådligt, torde bäst bevisas däraf, att i den stad, som jag har äran representera, ha vi ett mycket stort fängelse, där just en person utnämmts till fängelsedirektör utan att hafva de formella kvalifikationer, som här äro uppställda. Såvidt jag vet, har denne skött sin plats på ett alldeles förträffligt sätt. Många flera dylika exempel kunna utan tvifvel uppvisas.

Nu har visserligen utskottet icke helt gått med på den uppfattning, regeringen haft. Utskottet säger nämligen: »Då erfarenheten emellertid visat, att — om ock undantagsvis — personer, utan att uppfylla någon af nu nämnda formella kompetensvillkor, på ett tillfredsställande sätt kunnat sköta ifrågavarande befattningar, har utskottet ansett lämpligt, att undantag från de af Kungl. Maj:t föreslagna kompetensfordringarna må kunna medgifvas för visst fall, exempelvis då särskilda förhållanden eller beaktansvärda förutsättningar i öfrigt göra, att en person bör komma i åtanke vid tillsättandet af någon af befattningarna i fråga; och förutsätter utskottet, att denna uppfattning kommer att beaktas af Kungl. Maj:t vid utfärdandet af de instruktioner, där kompetensföreskrifterna skola införas.»

Detta är ju ett tillmötesgående mot de synpunkter, jag tillät mig framställa i motionen, men det torde icke vara tillfyllest. Det är därför glädjande, att icke mindre än 7 ledamöter af utskottet från denna kammare reserverat sig. Denna reservation återfinnes på sid. 63. Det skulle synas mig ganska egendomligt, om efter de många förut fattade besluten i samma riktning och nu senast efter det beslut, som fattades härom kvällen angående kompetensfordringarna för tjänstemän i fängsvårdsstyrelsen, Riksdagen eller åtminstone denna kammare icke skulle bifalla denna reservation.

Vid förra årets riksdag antogs ju ett förslag om kommunala mellanskolor. Vi ha vidare genom inrättande af realskoleexamen beredt möjlighet för personer att vid unga år komma ut i det praktiska lifvet, och jag tycker därför, att det vore egendomligt att här stipulera sådana fordringar, att det vore hart när omöjligt för större delen af bonde- och arbetarklassens barn att erhålla dylika befattningar. Här borde väl om någonsin den reella kompetensen ha företrädde framför den formella, särskildt då det ju för den styrelse, som här har afgörandet i sin makt, är möjligt att bland de sökande utvälja den, som är lämpligast, vare sig han har vissa pappersmeriter eller icke. Jag

ber därför, herr talman, att då denna fråga kommer före, få yrka bifall till den af herrar Thorsson, Starbäck, Ekman, Rydén, Nilson och Ifvarsson afgifna reservationen i fråga om kompetensfordringarna.

Ang. fäng-
vårdsstaten.
(Forts.)

Det är äfven en annan sak, som jag ber att här få påkalla kammarens uppmärksamhet för. Vi se i staten här och hvar upptagna s. k. predikantarfvoden till präster, som vid vissa af de mindre fängelserna utöfva fängelsepredikantverksamhet. Dessa predikanter åligger det ju bland annat att afgifva redogörelser till fängvårdsstyrelsen. Åtskilliga gånger hafva dessa ämbetsberättelser med rätta väckt ganska stor uppmärksamhet i landet. Flera, ja ganska många af dem, hafva nämligen varit skrifna på ett synnerligen märkvärdigt sätt.

Vi hafva hittills här i landet ansett, att tjänstemän i offentliga publikationer icke borde bedrifva politisk propaganda; men detta, nämligen bedrifvandet af politisk propaganda, kan man nästan säga, att åtskilliga af dessa predikanter gjort sig skyldiga till. Jag skall här tillåta mig att ur en dylik berättelse, tagen ur högen, läsa upp några rader. Det är predikanten i Örebro, tror jag, som, efter att hafva gifvit en släng åt en af de nuvarande nykterhetsordnarna, skrifver bland annat följande om arbetare, som suttit i det fängelset:

»Men ehuru de sade sig vara arbetare, var för dem egentligen den dagdrifvande snobben idealet af mänsklig tillvaro. Den bekante socialistiske lönmördaren var för dem en hjälte som få. Att lära sig något ansågo de onödigt. I detta afseende ha de socialistiskt sinnade befunnits sämre än till och med yrkesbrottslingar, som eljest gjort intryck af att vara hopplöst förlorade. Den ifrige och hänförde socialisten intresserar sig blott för den väntade sociala revolution, som är hans framtidshopp. Missräkningen öfver att storstrejken, tack vare regeringens förtänksamma åtgärder, förfliöt tämligen lugnt, har ock varit omisskännlig. Hos en och annan har af hvad de sett af storstrejkens nöd, under och efter denna, eftertanken blifvit väckt; och ledarnes uppmaning till massorna att hålla ut under svält och umbäranden, medan de själfva lefde i öfverflöd, synes ha satt tilliten till dem på alltför hårdt prof. De flesta ha dock glömt, hvad de sett af storstrejkens nöd, och hängifva sig fortfarande åt falska drömmar på grund af de socialistiska slagorden.

Äfven hos många vuxna män har setts prof på den socialistiska agitationens moralfördärfvande verkningar, som varit för dem själfva till obotlig skada. Yrkesarbetare, som med någon omtanke för sin framtid och något verkligt intresse för sitt arbete otvifvelaktigt skulle kunnat bli till heder för sig själfva och sitt land, ha förledts till sådan håglöshet i arbetet och sådant lättsinne i lefnadssättet, att de trots goda inkomster gjort resan utför. Och när en arbetare finner sin ekonomi och sitt lif ödelagd genom hans hängifvenhet för det socialistiska talet om arbetet som en plåga och om rättigheten till 'lifs-njutning', har han såsom straffad ingen hjälp och ingen misskund att vänta af partiet trots alla afgifter till socialiststyrd fackförening och socialistisk landsorganisation.»

Det synes mig, som om detta icke vore en fullt opartisk framställning från en statens tjänsteman; och det synes mig, som om man kunde göra anspråk på att i sådana publikationer som denna något

Ang. fång-
vårdsstaten.
(Forts.)

mera vederhäftighet gjorde sig gällande. Hvad skulle t. ex. mången af de närvarande i denna kammare säga, om en prästman, som måhända vore socialdemokrat eller liberal, toge sig före att utslunga sådana utgjutelser mot ett annat politiskt parti? Jag tror, att åtskilliga skulle betacka sig för den saken. Naturligtvis hafva dessa präster rätt att såsom privatmän hysa hvilken politisk uppfattning som helst; men i sina ämbetsberättelser böra de väl ändå iakttaga opartiskhet så långt sig göra låter. Jag kan emellertid icke finna att så har skett här; ja, när man läser igenom alla dessa berättelser, så frestas man nästan till den tanken, att arbetarerörelsen här i Sverige skulle vara orsaken till att vi öfverhufvud taget hafva något fångvårdsväsen, och man undrar, om det här fanns några fängelser, innan August Palm för något mer än 25 år sedan höll sitt första socialistiska agitationsföredrag här i landet. Till den grad ovederhäftiga synas vissa af dessa framställningar vara. Jag vill därför här uttrycka den önskan, att dessa predikanter i framtiden något mera måtte iakttaga den värdighet, som borde vara förenlig med deras ställning, icke minst på grund däraf att de äro prästmän.

Jag har, herr talman, intet annat yrkande än om bifall till den af herr Thorsson m. fl. afgifna reservationen.

Vidare yttrade:

Herr Kropp: Herr talman, mina herrar! Då jag omöjligen kan biträda Kungl. Maj:ts och statsutskottets hemställan angående öfverförande af kronohäktet i Eskilstuna från ordinarie stat till öfvergångsstat, utan kommer att framställa yrkande om att detta kronohäkte fortfarande måtte bli på ordinarie stat kvarstående, så må det tillåtas mig att med några få ord motivera detta mitt yrkande.

Jag ber då först att på det allra bestämdaste få markera, att detta yrkande icke, såsom en del af kammarens ledamöter kanhända tror, är förestafvad af någon som helst lokalpatriotism. Nej, visst icke, mina herrar; ty hade jag icke haft någon annan synpunkt att se denna fråga utur än denna, jag må säga krassa lokal- och ortssynpunkt, eller också, såsom Kungl. Maj:t och statsutskottet synas hafva sett den, ur sparsamhetssynpunkt, då skulle jag knappast hafva begärt ordet; och om jag det hade gjort, så vet jag icke hvilka skäl jag skulle kunnat förebringa, som varit talande och bevisande för ett bifallsyrkande.

Men jag har icke kunnat bortse från de konsekvenser, som en indragning af detta kronohäkte skulle medföra, sådana konsekvenser t. ex. som att, sedan dessa samhällets olycksbarn, såsom jag väl må kalla dem, uttjänt sitt straff och förklarats fria, de ändock icke skulle vara detta, utan utsättas för en ny straffsats, hvilket för dem måste kännas så mycket svårare, som de då dels befinna sig i ett utblottadt tillstånd dels också icke kunna undgå att finna, att detta straff drabbar dem fullständigt oförskyllt. Då jag därjämte finner, att den ställning, som dessa fångar komma att intaga, sedan de frigifvits, blir sådan, att fara kan föreligga, att de utsättas för nya frestelser, frestelser att begå andra för dem själfva och för samhällets väl vida farligare brott än dem, för hvilka de nyligen suttit i fängelse, och då jag

slutligen hyser den bestämda uppfattningen, att staten ännu en tid framåt — huru länge beror helt enkelt på de reformer, som komma att genomföras — måste ikläda sig förpliktelser mot dessa fångar, förpliktelser, därför att från statsmakternas sida hart när intet blifvit gjordt för att undanröja de orsaker, som alstra dessa brott och brottslingar, då jag alltså ser frågan ur dessa synpunkter, torde det väl också ligga i klar och öppen dag, att det för mig betyder föga, om det nu skulle gälla att indraga ett kronohäkte, som vore beläget i Södermanland eller Skåne, i Dalarna eller i Småland eller hvilket annat län som helst i vårt land.

Jag har, herr talman, försökt se denna fråga från rättsskänslans och pliktskänslans synpunkt och jag vill då fråga: Kan man väl säga, att det är med plikt och rättvisa öfverensstämmande att, såsom Kungl. Maj:t och statsutskottet här synas hafva gjort, enbart anlägga sparsamhetssynpunkten? Jag ber att få framhålla, att jag visst inte är en af dem i denna kammare, som med blida ögon se, att man ödslar med statens medel, men jag kan omöjligt låta min sparsamhet gå så långt, att jag skulle kunna vara med om att tillämpa densamma, när jag ser, att därigenom oskyldiga människor få lida. På grundvalen af denna min uppfattning har jag också försökt att efter bästa förstånd och i den ringa mån jag därtill ägt förmåga, klargöra för mig, hvilken ställning, som dessa fångar komma att intaga, efter sedan de frigifvits och befinna sig en 9 mils järnvägsresa och en 10 à 12 mils landsvägsresa från sina respektive hemorter. Jag har då helt naturligt i första rummet tänkt på de mest beklagansvärda ibland dessa fångar, på dem, hvilkas motståndskraft mot frestelser af hvarjehanda slag helt eller delvis gått förlorad till följd af bruket af rusdryckerna, på dessa olyckliga, som genom rusdryckerna blifvit så att säga både kroppsligt och andligt ruinerade, och som gång efter annan återfallit i de brott, hvilka sedermera belagts med dessa frihetsstraff. Hurudan blir nu deras ställning, när fängelsets portar öppnas för dem, och de befinna sig, som jag nyss sagt, en 9 mils järnvägsresa och en 10 à 12 mils landsvägsresa från sina respektive hemorter? Jo, mina herrar, de stå då fullkomligt utblottade, utan någon enda vän, till hvilken de kunna vända sig för att om möjligt erhålla den hjälp, som erfordras för att lösa järnvägsbiljetten och på så sätt göra resan hem på endast några få timmar eller högst en dag. Denna möjlighet är utesluten för dem och det återstår dem endast att använda sig af det andra alternativet, nämligen att söka taga sig hem genom att gå landsvägen. Låt oss då följa dem på deras vandring! Medellösa som de äro, kunna de lätteligen hemfalla under lösdrifvarlagen. Jag tror åtminstone icke, att man får aldeles bortse från den möjligheten. Det blir äfven af andra skäl under denna resa mycket svårt för dessa frigifna fångar i all synnerhet under den kallare årstiden. Jag känner till dessa förhållanden, och jag vet, att en del af dem äro i saknad af nödiga kläder för att skydda sig mot kölden. De måste emellertid börja sin vandring. Låt oss följa dem! Dagen, den korta vinterdagen, är snart till ända, och det gäller för dem att söka få något nattlogis. Men de få kanske gå från det ena stället till det andra utan att lyckas få tak öfver hufvudet. Jag frågar då: hvilka känslor komma väl att bemäk-

Ang. fång-
vårdsstaten.
(Forts.)

Ang. fäng-
vårdsstaten.
(Forts.)

tiga sig dessa människor? Jag kan aldrig förmoda, att det blir några goda och ädla känslor och icke heller några föresatser att blifva bättre människor, utan det blir nog fastmera bitterhetens, hatets och hämn-
dens känslor, som blifva de förhärskande, och om en människa befinner sig i ett sådant tillstånd, så torde det väl icke vara så alldeles uteslutet, att hon kan komma att utkräfva hämnd på alldeles oskyldiga, eller på samhället. Det är icke uteslutet, mina herrar, att så kan komma att äga rum, och hvad hafva vi då vunnit med straffet, detta straff, som ju skulle afse att förbättra och upprätta fallna människor? Jag kan icke finna annat, än att vi här medverkat till att föra dessa brottslingar än längre bort från dygdens och det rättas väg och än längre ut på brottets bana, att vi låtit dem sjunka än djupare i eländet. Bör det icke vara lagstiftarens oafvisliga plikt och skyldighet att uti frågor, som röra brott och brottslingar, noggrant utforska, hvad som förorsakar brottet, och hvad som därmed skapar brottslingen? Helt säkert. Hvad kan då vara orsaken till, att samhället i så hög grad hemsökes af en sådan kategori af fångar, som dem, hvarom här är fråga? Jag tror, att jag kommer sanningen närmast, om jag besvarar denna fråga med hvad jag nyss framhållit rörande den roll, som rusedryckerna i detta fall spela. Då blir frågan den: Hvad har från samhällets eller lagstiftarnas sida utträttats för att undanröja denna orsak? Och svaret blir: Föga eller intet. Jag vill icke ha sagt detta med afseende fäst på denna kammare, ty Andra kammaren har ju gång på gång fattat sådana beslut, att man nästan skulle kunna säga, att den velat tillgripa den mindre operationsknifven för att operera bort åtminstone någon del af denna kräftska på nationens märmg och kärna. Men då har alltid Första kammaren haft sitt bleklagda nej till svar på sådana reformer. — Vi ha nu här fattat beslut om det lokala vetots införande, och om detta beslut verkligen blifvit af Riksdagen fattadt för en 15 à 20 år sedan, hvem vet, om vi icke genom kommunala reformer redan nu kommit så långt, att vi utan någon afsaknad eller åtminstone utan några allt för stora samvetsbetänkligheter kunnat indraga detta kronohäkte.

Jag vill nu något inlåta mig på den Kungl. propositionen och statsutskottets förslag. Vi finna då, att alla de myndigheter i Södermanlands län, som hörts i denna fråga, och som i mer eller mindre hög grad beröras af detta fängelses vara eller icke vara, att alla, på ett enda undantag när, afstyrkt Kungl. Maj:ts framställning. Magistraten i Eskilstuna och bevakningsbefälhafvaren vid häktet ha just pekat på det, hvarpå jag nu i korta och breda drag tillåtit mig fästa uppmärksamheten. Gentemot detta har Kungl. Maj:t icke haft något annat svar än det, att sådana förhållanden äfven existera på andra platser i landet. Ja, jag öfverläter åt kammarens ledamöter att själfva afgöra, huruvida detta kan vara ett skäl, som talar för att Riksdagen och i synnerhet denna kammare nu böra gå Kungl. Maj:t och statsutskottet till mötes. Jag betviflar, att det vore lyckligt om så skedde, jag betviflar det i högsta grad. Det synes mig snarare vara det mest tungt vägande skäl man gärna kan tänka sig för att motivera, att raka motsatsen bör äga rum. Ty om också vissa missförhållanden, såsom jag tillåtit mig karaktärisera dessa olägenheter, hvilka uppstå genom

indragandet af detta kronohäkte, existera på andra platser, fast kanske i vida mindre grad, kan väl detta utgöra ett skäl för att vi skulle öka antalet af sådana platser?

Ang. fång-
vårdsstaten.
(Forts.)

Kungl. Maj:t påvisar vidare, att fängelset i Eskilstuna, som byggdes 1849, är bristfälligt. Ja, jag skall icke alls söka bortförklara detta, ty det är ju en sak, som är med sanningen öfverensstämmande, men för att afhjälpa den olägenheten har Eskilstuna stad förklarat sig villig, dels att upplåta tomt i och för uppförande af ett nytt häkte, och dels att tillskjuta 40,000 kronor för samma ändamål. Öster- och Västerrekarnes härad har därjämte utlofvat bidraga med 15,000 kronor samt Åkers och Selebo härad med 10,000 kronor. Staten skulle sålunda endast behöfva tillskjuta 25,000 kronor, och vi skulle då få ett fullt tidsenligt och på samma gång också centralt beläget fängelse i denna stad.

Kungl. Maj:t framhåller vidare, att en förändring af förvandlingsstraffet beträffande dessa brottslingar kan vara att förvänta. Ja, jag ber då att få säga, att jag har all aktning för den ärade ledamot af denna kammare, i hvars hand Kungl. Maj:t lagt det ytterst ansvarsfulla värfvet att utarbета en revision af strafflagen; jag har, det upprepar jag, all aktning för honom. Men man vet dock faktiskt icke, huru länge det kan dröja, innan denna reform är genomförd, och icke heller vet man, om det icke möjligen kan dröja många år, innan man får se de praktiska verkningarna af en sådan lagändring.

Jag har ansett, att det helt enkelt skulle varit höjden af plikt-förgätnhet, om jag vid detta tillfälle stillatigande låtit denna punkt gå förbi mig. Emellertid skall jag för tillfället icke ingå vidare på dessa utlåtanden utan vill sluta med att framställa ett yrkande af följande lydelse: »Att Riksdagen måtte afslå Kungl. Maj:ts och statsutskottets ifrågavarande framställning i hvad den rör Eskilstuna kronohäktes uppförande på öfvergångsstat.»

Chefen för justitiedepartementet, herr statsrådet Petersson: Herr talman, mina herrar! Jag ber att i denna fråga få yttra några ord och skall jag därmed hålla mig till realiteterna och de nyktra siffrorna.

Denna fråga kom upp på det sätt, att det år 1898 blef tal om att Eskilstuna stad för något sitt ändamål — jag tror en gatureglering — behöfde den tomt, på hvilken fängelset är beläget. Staden vände sig då till fängvårdsstyrelsen för att inleda underhandlingar om byggande af ett nytt fängelse i stället för det, som skulle slopas, och som för öfrigt — det bör ock frambållas — lär befinna sig i ett synnerligen bristfälligt skick. I sammanhang härmed framkommo de erbjudanden, som den föregående talaren relaterade, om ganska afsevärda bidrag till fängelsebyggnaden såväl från staden som från åtskilliga af de kringliggande häradena, så att statens kostnader beräknades till 25,000 kronor för ett fängelse i fullgodt och tidsenligt skick.

När detta ärende behandlades inom fängvårdsstyrelsen, fann man, att då numera i detta kronohäkte icke förvaras några fångar, som äro dömda till urbotat straff, och således där icke förekommer någon egentlig straffverksällighet, utan fängelset användes endast för bötesfångar och ranusakningsfångar, det vore ur alla synpunkter lämpligast, att

Ang. fång-
vårdsstaten.
(Forts.)

fängelset lades ned och i stället centralfängelset i Nyköping komme till användning. Denna sin uppfattning stödde fängvårdsstyrelsen på en af styrelsen uppgjord beräkning angående de kostnader, statsverket skulle få vidkännas i ena eller andra fallet, hvilken beräkning finnes återgifven i den kungl. propositionen. I densamma upptagas å ena sidan aflöningar för befattningshafvare vid kronohäktet samt kostnader för uppvärmning med mera jämte ränta å statens bidrag till häktets uppförande till sammanlagdt något öfver 8,000 kronor, å andra sidan transportkostnader för de fångar, som skulle föras till Nyköping i stället för till Eskilstuna, hvilka kostnader uppgå till efter olika alternativ 3,500 eller 4,300 kronor. Således skulle uppstå en besparing på omkring 4,600 eller möjligen 3,800 kronor. Det är den ekonomiska synpunkten. Vidare har fängvårdsstyrelsen framhållit, hvad äfven den föräggande talaren berörde, nämligen den otvifvelaktiga olämpligheten af att nu bygga ett nytt fängelse, som icke har annat ändamål än att tjäna till förvaring af rannsakningsfångar och verkställande af bötesstraff, då vi dock inom en icke allt för lång framtid, mänskligt att döma, stå inför en reform af bötesstraffet. Hvad rannsakningsfångarna beträffar, så upplyses i propositionen, att de varit i medeltal 6 om året, och att Eskilstuna stad och närliggande härad icke ha några rannsakningshäkten, hvilket de utan tvifvel äro skyldiga att skaffa, i samma stund kronohäktet lägges ned. Ytterligare framhöll fängvårdsstyrelsen, att, sedan järnväg nu finnes mellan Eskilstuna och Nyköping, förhållandena här vore vida gynnsammare än på många andra orter, exempelvis i Borås, som har 107 kilometer till Vänersborg, eller i Strömstad och Oskarshamn, hvilka städer ligga längre ifrån respektive centralfängelser än hvad förhållandet är med Eskilstuna. Vidare har styrelsen med stöd af genomsnittssiffror gjort upp en beräkning, som visar, att i Nyköping nu befintliga celler äro fullt tillräckliga för att tillgodose behovet af en fängvårdsanstalt för äfven de trakter, för hvilka Eskilstuna kronohäkte är afsedt. På dessa grunder förklarade sig fängvårdsstyrelsen finna det synnerligen lämpligt att häktet intoges å öfvergångsstat för att därigenom med större lätthet kunna indragas, när omständigheterna sådant föranleda.

Det är således, mina herrar, icke fråga om någon omedelbar indragning af detta häkte, utan det är meningen, att så ordna för framtiden, att det icke möter några större svårigheter att indraga häktet, när tiden därför är mogen. Det bör således icke nu läsas fast, att det skall finnas en ständig fängvårdsinrättning på platsen. Dessa skäl tycker jag verkligen äro så öfvertygande, att det icke borde kunna vara tal om annat än att i detta fall följa fängvårdsstyrelsen. Jag undrar just, hvad Andra kammaren skulle sagt, om jag med underkännande af dessa af fängvårdsstyrelsen framlagda beräkningar och anmärkningar hade föreslagit att uppföra fängelset på ordinarie stat ungefärligen på de skäl, som herr Kropp anförde. Jag skulle åtminstone icke gärna velat försvara en sådan ståndpunkt inför kammaren, det får jag säga.

Herr Kropp har lämnat en mycket behjärtansvärd och mycket medryckande skildring af det olyckliga tillstånd, i hvilket en fånge befinner sig, då han lösgifves från ett fängelse på långt håll ifrån

den ort, där han är bosatt. Ja, det är en sak, som jag fullt behjärtar och som visserligen är värd all möjlig uppmärksamhet, men har man ögonen fästade på detta missförhållande och vill inrikta sina ansträngningar på att afhjälpa det, så synes det mig ligga alldeles i öppen dag, att då skall man också vidtaga åtgärder, som äro mera allmän-giltiga, d. v. s. som träffa jämväl andra orter i landet och framför allt dem, som äro vida mer besvärade af dessa missförhållanden än Eskilstuna. Tänken, mina herrar, på förhållandena i de norrländska länen och på hur det är ställdt i stora trakter af Värmland och i många andra län dessutom. Här finnes dock järnväg mellan Eskilstuna och Nyköping, så att man kan tillryggalägga denna sträcka på några timmar.

Ang. fång-
vårdsstaten.
(Forts.)

Herr Kropp har, såvidt jag fattade honom rätt, framställt det yrkandet, att Kungl. Maj:ts förslag om detta kronohäktes uppförande på indragningsstat skulle ogillas, men däri måste väl ligga, att det skall uppföras på ordinarie stat. Jag vill då till den kraft och verkan det hafva kan, fästa uppmärksamheten på, att kronohäktets uppförande på ordinarie stat borde medföra en ändring i de beräkningar om löne-förhållandena, som utskottet framlagt; ty med afseende på de fång-vårdsanstalter, som förekomma på öfvergångsstat, har Kungl. Maj:t i sin proposition följt den principen, att ingen som helst ändring gjorts i nu bestående löneförhållanden. Därför är också för kronohäktet i Eskilstuna i staten upptaget den lön, som för närvarande utgår. Men skulle det föras upp på ordinarie stat, ginge det, föreställer jag mig, väl icke an att göra en särskild klass för kronohäktet i Eskilstuna, utan det borde då åtminstone jämnställas med kronohäktena af den lägre klassen på ordinarie staten och detta skulle välla en ökning af kostnaderna. I öfvergångsstaten upptages nämligen anslag till aflöning af en bevakningsbefälhafvare med 1,800 kronor jämte två ålderstillägg à 150 kronor, men om kronohäktet skulle ställas på ordinarie stat i den lägre löneklassen, borde föreståndaren åtnjuta aflöning med 2,100 kronor om året jämte två ålderstillägg à 200 kronor. Jag har velat fästa uppmärksamheten på denna konsekvens af ett bifall till herr Kropps yrkande, i fall någon skulle vara betänkt på att skänka det-samma sin röst, men för min del tillåter jag mig uttala den meningen, att de skäl, som finnas anförda i den kungl. propositionen, äro så starka, att det skulle förvåna mig mycket, om Andra kammaren funne dem icke hålla måttet.

Herr Neiglick: Herr talman, mina herrar! Under denna punkt har herr Starbäck afgifvit en reservation emot sättet för kronohäktenas gruppering i två löneklasser. Då herr Starbäck icke är när-varande i kammaren och jag tror mig veta, att denna reservation syftar på kronohäktets i Uddevalla inrangerande i den lägre löneklas-sen, skall jag be att få yttra några ord.

Det synes verkligen vara så, att ett missgrepp, om jag får an-vända det uttrycket, har blifvit begånget vid införandet af Uddevalla kronohäkte i den lägre klassen, för så vidt nämligen vid klassifice-ringen hänsyn skall tagas till den omfattning, i hvilken kronohäktena utnyttjas, till det antal fångar, som inhysas i dem, och till det ansvar

Ang. fång-
vårdsstaten.
(Forts.)

och arbete, som till följd häraf åligger föreståndaren och personalen. I den högre löneklassen ha införts bland andra fängelserna i Halmstad och Visby, hvilka enligt statistiska uppgifter, som jag fått mig tillställda och på hvilkas riktighet jag icke har anledning att tvifla, under perioden 1903—1908 inhyste följande antal fångar, nämligen Halmstad 978 och Visby 624, medan i Uddevalla kronohäkte under samma tid förvarades 2,124 fångar. Således kunna Halmstad och Visby ej uppvisa ens hälften af det antal fångar, som varit intagna i Uddevalla. I detta sammanhang har det hänvisats därtill, att fängelserna i Visby och Halmstad förut varit länsfängelser. De skulle således vara af högre rang, och det tyckes nästan, som om det vore deras förnämligare anor, som berättiga dem till upptagande i denna högre löneklass. Om så är, hvilket jag knappt vill tro, så är det att i våra dagar tillerkänna anorna alltför stor betydelse.

Vidare är att märka, att äfven ett kronohäkte, Ystads, införts i denna högre löneklass. Ystads kronohäkte har under den period jag nämnde förvarat 836 fångar mot 2,124 i Uddevalla. Nu har jag mig visserligen bekant, att en del kända personer bruka tillbringa längre eller kortare tid inom Ystads fängelses murar, men det kan väl icke vara någon anledning till att gifva detta fängelse högre löneklass. Härmed må vara hur som helst och i frågans nuvarande läge kan jag ej heller göra något yrkande, men jag har velat fästa uppmärksamheten på saken och tänker mig, att den rättelse, jag anser vara påkallad, skall komma till stånd ett annat år, på det ena sättet eller det andra.

Herr talman, jag har intet yrkande.

Herr Almqvist: Herr talman, mina herrar! Jag undrar, om det finnes någon här i kammaren, som delar herr justitieministerns uppfattning, att det beslut kammaren nu kommer att fatta om Eskilstuna kronohäktes uppförande på öfvergångsstat icke blir grundläggande för frågans följande behandling. Nej, det är nog så, att om vi i dag säga a, få vi år 1915 säga b, och då blir häktet helt och hållet indraget. Jag kan ej undgå att dela den förste talarens, som yttrade sig i ärendet, uppfattning om, att det ligger något rent upprörande i den anordning man nu går att besluta, angående kronohäktets indragning. Redan nu ha vi från norra Södermanland en lång och besvärlig väg, fem till sex mil, till kronohäktet i Eskilstuna, och skulle man nu draga in detta, skulle vi ytterligare få nio mil ner till Nyköping.

Belysande för denna fråga är ett yttrande, som jag skall tillåta mig här återgifva, från bevakningsbefälhafvaren vid kronohäktet i Eskilstuna. Han framhåller, att hvad som ingifver de allvarligaste farhågorna vid tanken på en indragning af kronohäktet i Eskilstuna är, att bötesfångarna skulle transporteras den långa vägen från Eskilstuna, Torshälla, Strängnäs, Mariefred och den kringliggande landsbygden ned till Nyköping, samt där, efter utståndet straff, lämnas vind för väg utanför fängelsets portar, näppeligen med någon annan utsikt än att öka antalet af dem, som hemfalla under lagen angående lösdrifvares behandling och utan alla medel att på hederligt sätt förskaffa sig till hemorten.

Vidare finnes det en annan synpunkt, som härvidlag äfven bör få göra sig gällande, nämligen den långa tid, som hädanefter måste komma att åtgå för fångarnes förhörande inför häradsrätten i Strängnäs. Betecknande för, hvad vederbörande myndighet anser i denna fråga, är det yttrande, som kronofogden i Gripsholms fögde i haft, hvari frambålles, att beträffande rannsakingar, som skulle äga rum inför Åkers och Selebo häradsrätt, skulle för de häktades transport till Nyköping åtgå tre dagar, under det att transporten till Eskilstuna nu kan ske på en och samma dag. Det förhåller sig nämligen så, att fångarne från Eskilstuna för närvarande kunna transporteras med tåget till Strängnäs på några timmar och vara där i god tid på förmiddagen, rannsakas och skickas åter på kvällen.

Vidare anför länsmannen i Åkers distrikt följande. Han erinrar om gällande bestämmelse, att »den, som häktad är, skall ock utan dröjsmål till allmänt häkte föras». Han erinrar vidare om svårigheterna att förvara fångar på landsbygden. Transporten till Nyköping från hans distrikt kommer att kräfva två dagar.

Herr justitieministern anförde, att svårigheter med fångars transport redan förefinnas på många håll i landet. Jag vill då fråga, om detta är något skäl för att ytterligare anordna ett sådant tillvägagångssätt, hvarigenom dessa fångars transport blir så lång. Man talar så ofta här i kammaren om humanare lagstiftning och fångars bättre behandling. Är det verkligen så, att ett beslut i den riktning, som Kungl. Maj:t nu föreslår, skulle vara öfverensstämmande med en sådan åskådning? För min del kan jag icke tro, att så är fallet, utan hyser i alla delar samma uppfattning, som uttalades af den förste talaren, och instämmer i det yrkande, han framställt.

Herr Leander: Herr talman, mina herrar! Löneregleringskommittén förevitades i lördags, att den ådagalagt för mycket byråkratism vid behandlingen af fängvårdsstaten, men i denna punkt har den åtminstone icke visat byråkratism, utan denna måste här sökas på annat håll. Skulle man nu endast taga hänsyn till tjänstemännen och deras intressen, skulle man naturligtvis finna fördelaktigast att hafva så många fängelser som möjligt, ty då blefve det flera platser. Men jag tänker, att vi här måste se på statens intresse och på de besparingar, som möjligen kunna göras, och om man anlägger denna synpunkt, är det otvivelaktigt fördelaktigast för staten, att dessa mindre fängelser indragas, enär förvaltningskostnaderna vid dessa blifva allt för höga. Förr, då man ej hade så goda kommunikationer som i våra dagar, var det naturligt, att man måste förlägga fängelser här och hvar, men nu möter icke något hinder att skicka en fange ganska lång väg, utan att resan behöfver taga synnerligen många timmar. Skulle man emellertid anlägga de synpunkter, som här blifvit anförda af herr Kropp, så behöfde man upprätta ännu flera fängelser, än vi hafva. Herr justitieministern har redan erinrat om de norrländska förhållandena, och hvad skall man säga om Konungens befallningshafvandes i Norrbottens län förslag, att kronohäktet i Pajala skulle indragas, hvarigenom de fångar, som nu aftjåna sitt straff därstädes, skulle behöfva använda många dagar för att komma hem igen, då

Ang. fång-
vårdsstaten.
(Forts.).

Ang. fång- vägen mellan Haparanda och Pajala lär vara 30 mil lång, enligt hvad
vårdsstaten. för mig uppgifvits.

(Forts.)

Men det är en annan sak, som icke påpekats här, nämligen att de fångar, som äro dömda till straffarbete och fängelse, få fri resa hem, så att en fånge från Eskilstuna, som aftjänar straffarbete i Nyköping, får biljett till Eskilstuna, och då är faran undanröjd för att han skulle behöfva spatsera vägen hem. Äfven hvad bötesfångar beträffar, ordnas nu i många fängelser så, att äfven de, om de hafva lång väg, få fri resa hem, och bestämmelsen härom kan ytterligare förtydligas. Därför anser jag, att det kungl. förslaget i denna punkt är värdt erkännande och vi måste väl ändock tänka på att göra någon liten besparing. Det är klart, att, när helst det nu blir fråga om, att ett fängelse skall indragas, ordsintressen resa sig däremot, ty äfven om ett fängelse icke är en så synnerligen statlig byggnad, gör sig dock lokalpatriotismen gällande; det höres nog, när det blir fråga om att indraga ett fängelse.

Medan jag har ordet, ber jag äfven att få i någon mån bemöta, hvad herr Neiglick anförde rörande Uddevalla. Det rådde verkligen stor villrådighet inom lönerregleringskommittén, huruvida man skulle förlägga Uddevalla fängelse till den högre eller lägre klassen bland kronohäkten. Man fann, att man kunde stanna vid den lägre, emedan med tiden de fångar, som finnas i Uddevalla, komma att förflyttas därifrån, när man får plats på annat håll. Äfven ur sparsamhetssynpunkt fann man det lämpligt att förlägga det till den lägre klassen, och man tog äfven hänsyn till samma sak, som herr Neiglick framhållit, nämligen att fängelset i Halmstad förut var länsfängelse, och nu skulle degraderas. På grund däraf ansåg man, att man icke borde sätta detta fängelse i den lägre klassen, emedan degraderingen då blefve mer än skäligt stor.

Herr Kropp framhöll, att det icke var lokalpatriotism som förestafvat hans förslag, men jag undrar dock, huruvida icke herr Kropp, om han riktigt rannsakar sina njurar, skall finna, att det är lokalpatriotismen, som bestämt honom och de öfriga södermanlänningarna att så hårdt hålla på detta fängelse. Skall man se saken ur statssynpunkt, och vill man verkligen göra några indragningar, så måste man väl i all rimlighets namn börja med vissa fängelser. Det kommer naturligtvis att möta samma motstånd, när det sedan blir fråga om att indraga alla kronohäkten, men därtill får man väl icke taga så stor hänsyn, utan, när besparingar kunna göras, och saken kan ordnas på ett lika tillfredställande sätt, får man väl slå till här och börja någon gång. Eskilstuna kronohäkte är nu i den ställningen, att det i första rummet kan indragas. Och på grund af att detta är ett statsintresse och att åtskilliga besparingar kunna göras, ber jag att i denna punkt eller rörande detta fängelse få yrka bifall till hvad utskottet hemställt. Det går nog lika bra för Eskilstunaborna att reda sig utan fängelse, och för deras fångar kan ju ordnas så, att de få fri resa hem. Resan tager ju icke många timmar ifrån Nyköping till Eskilstuna, och därför kunna Eskilstunaborna trösta sig med att de snart skola hafva sina fångar tillbaka igen.

Herr talman, jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Svensson i Nyköping: Herr talman, mina herrar! De föregående talare, som talat för, att Eskilstuna kronohäkte skulle få vara kvar, hafva beskyllts för att hafva låtit leda sig af lokalpatriotiska skäl, men man torde icke kunna säga detsamma om mig, om jag står på samma ståndpunkt, ty jag bor i den stad, dit det är meningen att flytta fängelset. Då jag emellertid har samma uppfattning som herrar Kropp och Almqvist, ber jag äfven få säga några ord.

Hvad beträffar det, som herr Leander yttrade, ber jag att få erinra om det principuttalande, hvilket fängvårdskommittén gjort i ett afseende, som berör detta. Kommittén säger, att »långväga transporter kunde utan olägenhet äga rum i fråga om fångar, som skulle någon längre tid orubbadt förblifva i det utsedda fängelset. Men fångar, som stode under rannsaking och kunde påkallas till förnyade förhör, torde icke lämpligen böra förvaras alltför långt från rannsakingssorten. Likaledes borde om möjligt undvikas, att fångar, som hade att undergå allenast någon kort tids frihetsstraff, några dagars förvandlingsstraff för böter o. d., behöfde för ändamålet sändas till aflägsna fängelser. Jämte förenämnda hufvudfängelser kräfdes alltså mindre häkten för rannsaknings- och bötesfångar m. fl. på orter, som icke stode i nära förbindelse med ett hufvudfängelse.»

Här har ju sålunda fängvårdskommittén uttalat den principen, att dessa bötesfångar icke böra sändas till aflägsna fängelser, och det naturligtvis ur den synpunkten, att de äro öfverlämnade åt att taga sig hem, huru de kunna, då de släppas ut, såsom här redan förut framhållits. Nu är ju detta fängelse, om hvars indragning det nu är fråga — ty indragas skall det ju, det framgår af herr statsrådets yttrande till statsrådsprotokollet, däri han säger, att han *med hänsyn till den förestående indragningen* vill, att det skall uppföras på öfvergångsstat — afsedt endast för bötesfångar och rannsakningsfångar och afsedt för en ort, som enligt hvad länsstyrelsen här framhållit har omkring 70,000 invånare och som äfven innefattar en stad med 28,000 invånare. Jag kan icke finna annat, än att det, som länsstyrelsen sagt, nämligen att den föreslagna indragningen mycket strider mot fängvårdskommitténs uttalande, är fullt befogadt.

Men det framgår här, att det är af finansiella skäl, för att staten skall göra en ekonomisk vinst, som man vill indraga detta fängelse. Jag vill emellertid, beträffande den kostnadsberäkning, som här är intagen, och till hvilken just här hänvisats, säga, att den förefaller en smula egendomlig. Här äro nämligen å ena sidan upptagna kostnaderna för bevakning, eldning och belysning jämte ränta å det kapital, som staten eventuellt skulle släppa till för ett nytt fängelses uppförande, och häremot har man ställt kostnaden för de transporter, som skulle blifva en följd af fängelsets indragning och dessa fångars öfverflyttande till Nyköping, och så har man beräknat, att skillnaden mellan bägge dessa belopp är, hvad staten skulle förtjäna. Men jag föreställer mig, att om man i den ena summan inräknar kostnaden för bevakning, eldning och belysning, man äfven får göra det i den andra och följaktligen draga detta belopp från den beräknade vinstsumman, ty icke kan man tänka sig, att man i Nyköpings fängelse skall kunna förvara — antalet fångar de sista fem åren i Eskilstuna

Ang. fäng-
vårdsstaten.
(Forts.)

Ang. fång-
vårdsstaten.
Forts.)

fängelse har varit 194 — alla dessa fångar i Nyköping utan ökning i kostnaden för bevakning, eldning och belysning. Jag föreställer mig åtminstone, att detta är omöjligt, och jag tror, att denna kostnadsberäkning tar för belysning och att här bör lämnas besked om, huru man räknat. Herr justitieministern framhöll, att det icke vore tvifvel underkastadt, att, enligt fångvårdsstyrelsens beräkning, fängelset i Nyköping skulle kunna rymma dessa fångar. Här emot ber jag få erinra, att Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Södermanlands län, som bäst bör känna till saken, dragit i tvifvelsmål, huruvida det skulle kunna gå för sig att utan kostbara omändringsarbeten i detta fängelse hysa äfven dessa fångar. Den genomsnittsberäkning, fångvårdsstyrelsen gjort, tror jag icke är så tillförlitlig, som det omdöme, som fällts af Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Södermanlands län.

Här har vidare framhållits, att dessa olägenheter, på grund af hvilkas förefintlighet och det värde man kan tillmätta desamma det skulle bero, huruvida fängelset skall indragas eller icke, finnas äfven på en del andra platser, och i statsverkspropositionen har i detta afseende nämnts städerna Borås, Oskarshamn och Strömstad. Jag undrar, om man kan jämföra städerna Oskarshamn och Strömstad, af hvilka den förra har icke fullt 8,000 och den senare icke fullt 3,000 invånare, med en stad, som för ögonblicket räknar öfver 28,000 invånare. Jag för min del tror, att de olägenheter, hvilka, enligt hvad här blifvit belyst, komma att uppstå för de orter af Södermanlands län, som komma att beröras af denna indragning, äro så stora, att man verkligen en liten smula bör taga hänsyn till dem. Då det vidare är mycket tvifvelaktigt, om staten genom denna indragning kan göra någon förtjänst — i förbigående vill jag nämna, att man vid denna beräkning icke synes hafva tagit tillbörlig hänsyn till de ökade kostnader för rannsaking, som komma att uppstå — tycker jag, att de olägenheter, som komma att uppstå, väga så pass tungt i vågskalen, att man bör besluta sig för att bibehålla fängelset i Eskilstuna, allra helst som ett bibehållande står i allra bästa samklang just med det principuttalande af fångvårdskommittén, som jag förut refererat.

Jag ber att få instämma i herr Kropps yrkande.

Herr Thorsson: Herr talman! Vid bedömandet af organisationer af nu föreliggande slag är det svårt att sätta sig in i alla detaljer och afgöra, hvad som är riktigt och rätt. Men då man sålunda är osäker och själf har svårt att fatta position, får man lita till de i ärendet föreliggande handlingarna. Jag skall icke inlåta mig på, huruvida Eskilstuna oundgängligen behöfver ett fängelse eller icke. Det lära de bäst känna till, som representera orten och hafva reda på fångarnes antal. Jag uppkallades af herr Leanders yttrande; han väddade till herr Kropp att icke hängifva sig åt lokalpatriotism. Det skulle varit synnerligen lyckligt, om den ärade kommittéledamoten under detta ärendes förberedande behandling icke själf skattat åt lokalpatriotismen i så hög grad, som han synes hafva gjort. Man kan säga, att i ena fallet har det talats för: en hvar sitt eget fängelse. Men herr Leander synes ha företrätt denna sats: min stad skall ha

två fängelser. I Karlskrona finnas nämligen två straffanstalter. Jag har vid ett besök i Karlskrona besökt den ena af dessa anstalter, nämligen tvångsarbetsanstalten. Om jag icke missminner mig, fanns det i denna anstalt plats för 350 à 360 fångar, och vid mitt besök inrymdes där omkring 100 fångar. Bland dem var det flera gamla gubbar, som, enligt min uppfattning, bort vara inrymda i anstalter för mindre vetande eller försörjningsinrättningar. Denna anstalt inrymde folk, om hvilka jag starkt betviflar, att de egentligen hörde hemma där. Ehuru antalet fångar icke uppgick till mer än omkring 100, uppgick bevakningspersonalen till ett femtiotal. Två eller tre man gingo på den fängelset omslutande höga stenmuren med påskrufvade bajonetter på geväret för att öfvervaka, att icke någon af anstaltens grofva missdådare skulle rymma. Två väktare med stora nycckelknippar och öfrig utrustning skulle hålla reda på, att portarna till det yttre och inre af fängelseområdet voro låsta. Det synes mig, som om det här slösats mycket med både utrymme och personal, och att det, synnerligast som den nuvarande direktören för tvångsanstalten snart är pensionsmässig och således kommer att afgå, mycket väl skulle låta sig göra att i Karlskrona sammanslå de båda fängelserna, och hade fängelsedirektören i Karlskrona lika ifrigt i kommittén häfdat den tankegång, han här under debatten i afton utvecklat, är det min öfvertygelse, att förslag förelegat till samma operation i Karlskrona som i Norrköping, nämligen att slå ihop tvångsarbetsanstalten och fängelset. Nu är det naturligtvis mycket små utsikter att kunna åstadkomma någon ändring i ett förslag, som genomgått en sådan förberedande behandling som detta. Jag skall icke framställa något yrkande. I så fall skulle jag gjort det i utskottet, men jag ansåg det icke vara möjligt att kunna åstadkomma någon ändring i Kungl. Maj:ts förslag.

Medan jag har ordet, vill jag yttra något om själfva lönestaten. På ett par punkter har jag icke kunnat dela utskottets åsikter, ehuru jag icke reserverat mig. Det är i fråga om aflöningen åt fängelsedirektörerna å Långholmen och vid Svartsjö tvångsarbetsanstalt. Som herrarna finna, ha dessa båda tjänstemän hvardera 500 kronor mer i årlig lön, än hvad direktörerna åtnjuta vid öfriga större straffanstalter. Nu kan det visserligen sägas, att dessa 500 kronor utgöra en skäligen ersättning för det ökade arbete, som åligger dessa båda tjänstemän. Men det har kommit till min kännedom, att åtminstone fängelsedirektören å Långholmen har afsevärda förmåner i öfrigt. Han har en bostad på bortåt 10 à 12 rum, och det synes mig, att, när man icke har råd att gifva mer än ett rum och kök till en vaktkonstapel, så borde bostäderna åt dessa tjänstemän tillmätas efter något rimligare proportioner. När Kungl. Maj:t fått rätt att efter förslag af fängsvårdsstyrelsen t. ex. utmäta bränslekvantiteten efter hvad som anses nödigt, förmodar jag, att Kungl. Maj:t sörjer för att tjänstemännen få en ordentlig brasa i sin bostad. Men skola så stora bostadslägenheter hållas ordentligt uppvärmda, blir det icke så liten kostnad utöfver den, som synes i staten. För öfrigt är det en erinran, som jag för min ringa del vill göra mot hela denna lönestat, nämligen att man fastslagit ett maximibelopp exempelvis i fråga om ved för de lägre tjänste-

Ang. fäng-
vårdsstaten.
(Forts.)

Ang. fång-
vårdsstaten.
(Forts.)

männen, men beträffande de högsta tjänstemännen medgifvit, att Kungl. Maj:t, på förslag af fångvårdsstyrelsen, skall bestämma härom. Under sådana förhållanden blir Riksdagen icke i tillfälle att i alla detaljer pröfva dessa tjänstemäns löneförmåner. Det är rimligt och rätt, tycker jag, att, då Riksdagen beslutar huru många kubikmeter bränsle, som får tilldelas hvar och en af fångvårdskonstaplarna, Riksdagen också bör äga rätt att bestämma öfver, huru många kubikmeter ved tjänstemännen af högre grad skola ha.

Detta kan naturligtvis icke föranleda något yrkande från min sida, utan jag har endast velat påpeka denna sak. Det synes mig vara litet inkonsekvent att i fråga om den ena kåren säga, att Riksdagen skall fastslå ett maximibelopp, och beträffande den andra öfverlämna till Kungl. Maj:t att på fångvårdsstyrelsens tillstyrkan fixera utgiftsposterna.

Härmed var öfverläggningen slutad. Herr talmannen framställde först propositioner dels på bifall till utskottets hemställan uti förevarande moment, dels på bifall till nämnda hemställan med den ändring däri, som under öfverläggningen föreslagits af herr Kropp; och blef den förre propositionen af kammaren godkänd.

Vidare gaf herr talmannen beträffande motiveringen propositioner dels på godkännande af utskottets motivering, dels ock på godkännande af samma motivering med den ändring, som föreslagits i den af herr Thorsson m. fl. vid förevarande punkt afgifna reservationen, och fann herr talmannen den förstnämnda propositionen vara med öfvervägande ja godkänd. Votering begärdes likväl, i anledning hvaraf nu uppsattes, justerades och anslogs följande omröstningsproposition:

Den, som vill, att kammaren godkänner statsutskottets motivering i punkt 3:o) af utskottets utlåtande nr 2, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner nej, har kammaren godkänt utskottets motivering med den ändring, som föreslagits i den af herr Thorsson m. fl. vid punkten afgifna reservationen.

Voteringen utvisade 79 ja, men 124 nej; och hade kammaren alltså godkänt utskottets motivering med den ändring, som föreslagits i den af herr Thorsson m. fl. vid punkten fogade reservationen.

Härefter föredrogs *mom. b)*, angående villkor och bestämmelser för åtnjutande af de nya aflöningsförmånerna å fångvårdsstaten.

Därvid yttrade:

Ang. fäng-
vårdsstaten.
(Forts.)

Chefen för justitiedepartementet, herr statsrådet Petersson: Herr talman, mina herrar! I denna punkt innehållas de bestämmelser, som reglera anslaget till ved och hyresersättning åt en del af fängsvårdsstaten. Med anledning däraf anser jag mig berättigad att upplysa om att herr Thorsson missuppfattat innehållet af den kungl. propositionen, då han senast yttrade sig angående det sätt, hvar på vedanslaget bestämmes. Det är nämligen med de ifrågavarande lönevillkoren, såsom herr Thorsson behagade finna af sid. 137, så, att samma bestämmelser gälla såväl för direktören som för tjänstemännen i högre eller lägre grad samt äfven för bevakningspersonalen i fråga om rätten att åtnjuta vedanslag. Detta utgår nämligen efter behovet, så snart tjänstemännen innehar lägenhet i kronans hus.

Hvad herr Thorsson fäste sig vid afser det fall, att det icke i kronans hus kunnat beredas bostad åt dessa tjänstemän, utan de måste hyra enskilda lägenheter för att bo i. För sådant fall är det naturligt, att det behöfves någon begränsning i fråga om det belopp, hvar med vedanslaget och hyresersättningen skola utgå, och därför är det stadgadt, att hyresersättningen ej må öfverstiga ett belopp af 250 kronor, och att vedanslaget ej må utgå med mera än högst 8 kubikmeter björkved och 7 kubikmeter barrved.

Jag ber sålunda att få fästa uppmärksamheten på, att någon olikhet i detta afseende icke råder mellan de olika graderna af tjänstemän.

Herr Thorsson: Herr talman! Jag ber blott att få säga, att jag fick det intrycket, att bestämmelserna i det här afseendet vore olika, då jag läste sid. 139 i den kungl. propositionen, där departementschefen i fråga om hyres- och bränsleersättning yttrar följande:

»Den ändrade föreskriften rörande hyresersättningen synes mig vara af förhållandena påkallad. Hvad vedanslaget beträffar, torde det samma, vare sig det utgår in natura eller i penningar, böra beräknas efter bränslebehovet, hvilket växlar med lägenhetens storlek och klimatet och naturligtvis påverkas äfven däraf, att uppvärmning åstadkommes genom värmeledning, som finnes i byggnaden, eller på annat dylikt sätt. Mot fastställande af 8 kubikmeter björkved och 7 kubikmeter barrved såsom maximum torde intet vara att erinra.

Föreskrift om vedanslagets utgående efter bränslebehovet och om såväl sådant anslags som hyresersättnings bestämmande efter i orten gängse pris bör lämpligen meddelas jämväl med afseende å tjänstemän af högre grad».

Det synes häraf att något maximum i fråga om vedanslag till tjänstemän icke är fastslaget. Jag försäkrar her statsrådet, att det icke var af benägenhet att klandra, som jag yttrade mig så, som jag gjorde.

Vidare anfördes ej. Kammaren biföll utskottets hemställan.

Mom. c)—e).

Hvad utskottet hemställt blef af kammaren bifallet.

Ang. anslagst
till fångars
vård och
underhåll.

Efter föredragning härpå af punkten 4, angående anslaget till fångars vård och underhåll, begärdes ordet af

Herr Thorsson, som yttrade: Herr talman! Vid behandlingen af denna punkt ber jag att få taga kammarens tid i anspråk några ögonblick.

Statsutskottet har i sin motivering framhållit nödvändigheten af, att de departement och verk, som hos fängvårdsstyrelsen göra beställningar af varor, skola vidkännas betalning till fängvårdsstyrelsen för dessa leveranser efter andra principer än dem, som hittills varit gällande. I utskottet har jag biträdt den uppfattningen, att detta borde ha stått icke endast i motiveringen utan äfven i form af skrifvelse tillställts Kungl. Maj:t. Emellertid erhöi ej denna uppfattning majoritet; jag ber ändock att något närmare få yttra mig om denna punkt.

Såsom framgår af en tabell å sid. 89 i Kungl. Maj:ts proposition, har fängvården levererat arbete dels till statens verk och inrättningar, dels till privatpersoner. Ännu få nämligen vissa personer förhyra fångar för ett bestämdt pris. Och man ser af tabellen, att fängvårdsstyrelsen för privata arbeten och utlegning af fångar under år 1908 haft en inkomst af 123,445 kronor. Det kan ju hända, att jag icke har denna sak fullt klar för mig — jag litar emellertid i så fall på, att herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet skall korrigera min uppfattning — men det förefaller mig besynnerligt, att fortfarande fångar legas ut af fängvårdsstyrelsen för att utföra arbete åt enskilda arbetsgifvare, då fängvårdsstyrelsen faktiskt icke kan fullgöra de beställningar, som ingå från statens öfriga verk.

Vidare befarar jag, att denna affär icke är vidare lönande, ty privatpersoner, som förhyra fångar att utföra arbete, hyra nog icke de fångar, som lämna det minsta arbetsresultatet, utan dem, som lämna det bästa, och staten får på det sättet med sina verkmästare och ledare arbeta med det sämsta människomaterialet, om jag så får uttrycka mig. Det finns, om jag icke är allt för dåligt underrättad, på Långholmen bortåt 75 fångar, som på detta sätt nu användas af privatpersoner. Det har i flera år rests ett energiskt motstånd emot den olägenhet, som ju ligger i konkurrensen mellan de arbetsgifvare, som ha i sin hand att förhyra fångar, och dem, som icke ha denna förmån, och man har velat ordna det så, att fångarna endast skulle utföra statens arbeten, så långt det låter sig göra. Jag vill därför anhålla, att justitieministern måtte använda sitt inflytande och förelägga fängvårdsstyrelsen att icke vidare uthyra fångar till privata arbetsgifvare, särskildt som det är bevisadt, att statens egna verk, som vilja beställa arbete hos fängvården, icke kunna få det utfördt i tillräcklig utsträckning.

Äfven en annan sak vill jag fästa uppmärksamheten på. Och det är den bestämmelsen, att fången icke får uppbära mer än 40 öre pr dag, äfven om han t. ex. vid ackords- eller betingsarbete efter de beräkningsgrunder som tillämpas, har intjänat mer än 40 öre pr dag. Nu kan det visserligen sägas, att detta är en obetydlig fråga. Men det sammanhänger med hela den nuvarande ledningen af fångarnas arbete; den metod, efter hvilken dessa utbildas går ju ut på att lära dem något yrke samt färdighet i detta — till och med på gamla dar

— för att bereda dem möjlighet att försörja sig, sedan de kommit ut från fängelset. Om en person suttit i fängelse i 3 à 4 år och utfört ett visst arbete, kan det visserligen tyckas, att sättet för lönens bestämmande eller utbetalande icke har någon inverkan på hans arbetsintensitet, då det rör sig om sådana småsaker, men jag vågar påstå, att vederbörande här bidrager till sänkandet af fångarnes arbetsintensitet. En fänge, som den ena veckan efter den andra sitter och arbetar och utför arbete till större mängd än som ersättes med högst 40 öre pr dag, blir naturligtvis till slut liknöjd och gör inte mera, än han behöfver, för att få ut just dessa 40 öre. Jag tror icke, att denna metod är riktig; vill man, att fångarna skola göra största möjliga nytta, så är det riktigare, att låta dem få ut äfven det, som de någon gång kunna förtjäna utöfver de 40 öre pr dag, som nu satts som deras maximiinkomst.

Ang. anslaget till fångars vård och underhåll.
(Forts.)

Så är det en annan sak, jag vill påpeka. När en straffänge frigifves för att afsändas till hemorten, får han, som vi nyss hörde, under vissa omständigheter någon reseersättning; härmed lär det vara olika på olika anstalter, hvarom jag dock icke vill yttra mig. Men det belopp, som man anser, att han behöfver för att lefva af under tiden, för att skaffa sig mat och husrum, anser jag för min del vara för litet tilltaget. Om t. ex. en fänge från Långholmen skall resa till Norrland, så kan han icke komma hem på dagen. Han kommer ut kl. 8 på morgonen och får gå här i staden, tills han först på kvällen eller tidigast på middagen kan komma i väg. I hvarje fall, om han skall ett stycke upp mot Norrland, så hinna han icke till sin hemort samma dag. Då har han erhållit 1 kr. 50 öre pr dag i beräknad reskassa. För detta kan han icke skaffa sig mat och husrum, och det kan ju då hända, att han i frånvaro af det nödiga beloppet att köpa mat och kläder för, innan han når hemmet, har fallit för frestelsen att bryta mot lagen. Då i regel detta resebidrag tages af fångens egen arbetsförtjänst, synes det mig rimligt, att man tillmäter det något större. Han får ju ut resten af sin arbetsinkomst i hemorten hos prästen eller någon annan, som han får anvisning på. Denna fråga är ju endast en ordningsfråga, men som dock har sin lilla, eller rättare sagdt stora betydelse för dem, det egentligen gäller.

Jag vill icke göra något yrkande i denna punkt, utan vill inskränka mig till, hvad jag här tillåtit mig erinra om, nämligen för det första, att Kungl. Maj:t måtte förelägga fängvårdsstyrelsen att fortast möjligt realisera det program i fråga om fängelsearbetet, som Riksdagen en gång uttalat sig för; för det andra, att, om det är möjligt, reglera utbetalningen för af fångarna utfördt arbete efter andra grunder än hittills; och för det tredje vill jag hemställa, att fångarna måtte af sin förtjänst få ett något större dagsunderhåll, än de nu få, för resan till hemorten, efter det de frigifvits.

Härefter anförde

Grefve R. Hamilton: Herr talman! Vid denna punkt kan jag icke underlåta att fästa uppmärksamheten på vissa egendomliga förhållanden, som råda med afseende på transporten af fångar från ett län till ett annat. Om exempelvis en person begått ett brott och

Ang. anslaget
till fångars
vård och
underhåll.
(Forts.)

blifvit häktad i Sölvesborg i Blekinge län alldeles invid gränsen till Kristianstads län, vore det naturligt, att han blefve transporterad direkt till Kristianstad, där han skall rannsakas, och dit man med järnväg kan fara på 40 minuter. Men i stället föres den häktade till Karlshamn, som ligger betydligt längre ifrån gränsen, och därifrån till Karlskrona för att sedan via Växjö, Alvesta och Hesselholm transporteras till Kristianstad. Sålunda får han göra en rundresa på, om jag icke missminner mig, 350 kilometer, oaktadt afståndet till fängelset från den plats, där han blifvit häktad, utgör endast 20 à 30 kilometer!

Kungl. Maj:ts uppmärksamhet har redan blifvit fäst på dessa missförhållanden genom justitieombudsmannens skrifvelse af år 1907. Och jag tycker, att i dessa dagar, då man talat så mycket om öfverqualificerad arbetskraft, det med tillhjälp af den arbetskraft, som finnes inom fängvårdsstyrelsen, skulle kunna utarbetas bestämmelser om vägar för fängstransporten, som vore mera praktiska än de nu gällande. Det är möjligt, att transportkostnaderna icke äro så stora, men i hvarje fall bör väl, äfven då det gäller smärre belopp, den största sparsamhet iakttagas.

Jag har blott velat fästa uppmärksamheten på dessa förhållanden, och jag vill slutligen tillägga, att när frågan varit under ompröfning sedan år 1907, det synes mig, att rättelse borde ha kunnat ske år 1910.

Vidare yttrades ej. Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 5.

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Ang. ersättning
åt domare,
vittnen och
parter.

Punkten 6, angående ersättning åt domare, vittnen och parter.

I öfverensstämmelse med Kungl. Maj:ts därom gjorda framställning hemställde utskottet, att Riksdagen måtte medgifva sådan ändring af hvad som blifvit stadgadt angående ersättning till den tillförordnade brottmålsdomaren i Norrbottens län, att från det å andra hufvudtiteln uppförda förslagsanslaget till ersättning åt domare, vittnen och parter måtte från och med år 1911 till honom för rannsakningar med häktade utgå dels ett årligt arvode af 1,200 kronor, dels 75 kronor för hvarje af honom för sådan rannsakning hållet urtima ting eller extra sammanträde under lagtima ting, dels resekostnads- och traktamentsersättning enligt tredje klassen i resereglementet, dock med iakttagande att dagtraktamente ej finge beräknas för dygn, hvarunder förättning ägt rum, dels ock traktamente af 16 kronor för hvar och en af de två expeditiionsdagar, brottmålsdomaren ägde beräkna för hvarje af honom handlagdt mål.

Reservation hade emellertid afgifvits af herrar *Persson* i Stallerhult, *Ekman* i Mo gård och *Nilson* i Örebro, hvilka ansett, att utskottet bort hemställa, att den af Kungl. Maj:t föreslagna ändringen

af hvad som blifvit stadgadt angående ersättning till den tillförordnade *Ang. ersättning*
brottnålsdomaren i Norrbottens län icke måtte af Riksdagen bifallas. *åt domare,*
vittnen och

Utskottets hemställan upplästes, hvarefter ordet på begäran er-
hölls af

partier.
(Forts.)

Herr Nilson i Örebro, som anförde: Såsom herrarna behagade finna, har Kungl. Maj:t under denna punkt föreslagit ändrade bestämmelser med afseende å det arfvode, som utgår till den tillförordnade brottmålsdomaren i Norrbottens län. Detta arfvode har hittills utgått med — utom ersättning för resekostnad — 11 kronor för hvarje resedag och 16 kronor för hvarje förrättnings- och expeditonsdag. Detta system har, såsom man varit i tillfälle att konstatera, verkat därhän, att det befunnits vara med brottmålsdomarens ekonomiska förmån för enligt att skaffa sig så många förrättningsdagar som möjligt, och det har förekommit i åtskilliga fall, att brottmålsdomaren onödigtvis uppskjutit meddelande af utslag i handlagda mål till nästa helgfria dag. Detta förhållande har väckt justitieombudsmannens uppmärksamhet, och han har funnit det vara synnerligen anmärkningsvärdt och af beskaffenhet att påkalla en ändring. För min del ansluter jag mig i det hänseendet fullkomligt till hvad justitieombudsmannen härvidlag anför. Justitieombudsmannen har emellertid icke uttalat någon alldeles bestämd mening, huruvida brottmålsdomaren skulle vara behöflig eller ej. Det synes mig dock af hans uttalande framgå, att han snarare skulle vara af den upfattningen, att ifrågavarande tjänsteman vore obehöflig. För min egen del får jag tillstå, att jag af den utredning, som blifvit förebragt, ej kunnat bilda mig någon annan uppfattning, än att brottmålsdomarebefattningen utan olägenhet skulle kunna indragas.

Nu är det så, att justitieombudsmannen har uttalat som sin mening, att, därest nämnda befattning borde bibehållas, en annan aflöningsform för dess innehafvare lämpligen borde införas, och han har i öfverensstämmelse härmed föreslagit ett visst årligt arfvode af enligt hans mening skälig storlek samt dessutom rese- och traktamentsersättning för expeditonsdagar. Svea hofrätt har i detta fall anslutit sig till hvad justitieombudsmannen sålunda föreslagit, men har betraktat det ifrågasatta arfvodet mera som en ersättning för, att brottmålsdomaren ständigt måste stå till hands, då så erfordras, och har för den skull därjämte föreslagit, att åt brottmålsdomaren måtte tillerkännas ett belopp af 75 kronor för hvarje af honom för rannsakning med häktade personer hållet urtima ting eller extra sammanträde under lagtima ting.

Nu må jag säga, att det förefaller mig, som om af samma skäl som man kan anse, att en ersättning af 16 kronor för förrättningsdag innebure en frestelse för domaren att använda flera sådana dagar än nödigt vore, man också kunde anse den möjligheten icke utesluten, att samma frestelse föreligger att eventuellt få flera extra sammanträden än som vore af nöden. Jag kan för den skull ej ansluta mig till den föreslagna aflöningsprincipen, äfven om jag ville bibehålla befattningen i fråga. Jag har icke kunnat ansluta mig till den åsikten, att själfva den ifrågavarande befattningen är af behovet påkallad. Denna omstän-

*Ang. ersättning
åt domare,
vittnen och
parter.
(Forts.)*

dighet skulle då gifvetvis kunna tänkas föranleda därtill, att, då jag ju sålunda vill ha bort befattningen, jag bort framställa ett yrkande härom. Men det har jag nu ej varit i tillfälle att göra, och detta af det skälet, att någon motion i dylikt syfte icke föreligger. Här föreligger nämligen endast förslag om ändrade grunder för ersättnings utgående.

Om vi nu gå till den utredning i ämnet, som här föreligger, så finna vi, att brottmålsdomaren i Jämtlands län anses utan olägenhet kunna afvaras, och det på den grund, att detta län fått förbättrade kommunikationer. Men kommunikationerna ha ju också förbättrats i Norrbottens län, och det är utan tvifvel af den anledningen, som det enligt utredningen har konstaterats, att brottmålsdomarens arbete varit så litet omfattande, att han under 1907 allenast haft nio förrättningar och under 1908 sju. Af utredningen framgår vidare, att af de fem häradshöfdingar i Norrbottens län, som afgifvit yttrande i frågan, hafva tre uttalat som sin mening, att brottmålsdomaren icke vidare behöfs. De andra två häradshöfdingarna ha visserligen förklarat, att han icke utan olägenhet kan undvaras, men jag ber kammaren fästa sin uppmärksamhet vid de mycket vaga ordalag, som dessa två häradshöfdingar använda. Konungens befallningshafvande i Norrbottens län har anført, att frågan om brottmålsdomareinstitutionens afskaffande icke kan utan vidare obetingadt jakande besvaras. I samma riktning har Svea hofrätt uttalat sig. Men om vi då se, hvad hofrätten egentligen har för hufvudmotiv för sitt uttalande, så finna vi, att hofrätten erkänner, att sammanträdena ha varit ytterst fåtaliga, men hofrätten har den uppfattningen, att det under de närmaste åren kommer att försiggå ett ganska ifrigt järnvägsbyggande i Norrbottens län, och i och med detta vore därför brottmålsdomarens behöflighet fastslagen. Det är uppenbarligen inlandsbanan, som är framme och spökar för Svea hofrätt. Det må emellertid gå med inlandsbanan huru som helst, mig förefaller det, som om det vore lämpligare att afvakta den tidpunkt, då det faktiskt visar sig, att brottmålsdomaren är behöflig, och sedan, när eventuellt behovet af densamma är konstateradt, synes det mig, att man bör taga i öfvervägande frågan om hans tillsättande.

Nu är det ju också så, som jag förut framhållit, att Norrbottens län fått betydligt förbättrade kommunikationer; tingsställena förläggas i följd häraf alltmera till de större stationssamhällena, och i och med dessa förbättrade kommunikationer är det tydligt, att behovet af en dylik domare blir mindre.

En annan omständighet, som härvidlag förtjänar beaktande, är den, att kammaren för några få dagar sedan mottog en kunglig proposition, i hvilken regeringen anhåller om pension åt den nuvarande brottmålsdomaren i Norrbottens län. Denna framställning kommer säkerligen vederbörande utskott att tillstyrka. Under sådana förhållanden synes det mig, att tillfället skulle vara lämpligt att just nu indraga befattningen. Emellertid är jag, som jag förut betonat, icke i tillfälle att framställa ett yrkande härutinnan. Det kan vid dylikt förhållande icke undvikas, att min motivering, som visserligen åsyftar brottmålsdomarebefattningens indragande, icke står i full öfverensstämmelse med det yrkande jag kommer att göra.

Men det är i alla händelser min öfvertygelse, att, om kammaren bifaller detta yrkande, kommer Kungl. Maj:t att också ta hänsyn till den motivering, som ligger bakom detsamma. Jag anser, att goda skäl blifvit anförda för den hemställan jag nu kommer att göra och anhåller jag sålunda, att kammaren behagade bifalla det yrkande, som innefattas i den af herr Persson i Stallerhult m. fl. vid betänkandet under denna punkt fogade reservation, och sålunda afslå såväl Kungl. Maj:ts framställning som utskottets hemställan.

*Ang. ersättning
åt domare,
vitnen och
parter.
(Forts.)*

Vidare yttrade:

Chefen för justitiedepartementet, herr statsrådet Petersson: Herr talman, mina herrar! Den föregående talaren har så fullständigt redogjort för fakta i detta ärende, sådana de föreligga, att jag ej har mycket att tillägga. Det är alldeles gifvet, att en sådan befattning som den ifrågavarande bör vara ställd på afskrifning, och så fort det kan anses möjligt och rådligt, upphöra. Om den brottmålsdomare, som hittills funnits i Jämtlands län, är äfven uttalandt, att denna befattning kan indragas. Men i afseende å motsvarande befattning i Norrbottens län är det icke ännu fullt klart, att en dylik indragning utan olägenhet kan genast äga rum. Emellertid markeras hans ställning därigenom, att han endast är tillförordnad, hvadan, huru än hans löneförmåner regleras, befattningen kan hvilket ögonblick som helst upphöra, så snart den finnes vara obehöfelig. Frågan ställer sig alltså: kan denna befattning indragas redan nu, eller bör den ännu någon tid fortfara? Ja, därom har föregående talare uttalat den bestämda uppfattning, att befattningen kan indragas. Jag vågar emellertid ej göra detsamma och stöder jag mig därvid på de uttalanden, som blifvit gjorda dels af två häradshöfdingar, dels och af Konungens befallningshafvande och hofrätten. Men om jag finner, att det nu ej är tillrädligt att draga in befattningen, utan anser, att den ännu några år bör bibehållas, tror jag det icke vara lämpligt eller skäligt, att dess innehafvare skall tjänstgöra för så låg aflöning som hittills, och som därjämte utgår på ett olämpligt sätt, nämligen endast i form af reseersättning och ersättning för expeditonsdagar. Det har af de myndigheter, som blifvit hörda, statskontoret och hofrätten, ansetts, att Kungl. Maj:ts förslag är väl afvägdt. Jag har ock svårt att komma till någon annan siffra än den föreslagna. Vill man hafva en person med den kompetens, som bör fordras på denna post, så tror jag icke herrarna kunna säga, att det är för mycket betaldt. Därför vill jag hemställa, att kammaren måtte bevilja hvad Kungl. Maj:t i detta afseende begärt.

Herr Kronlund: Brottmålsdomareinstitutionen är en ren anomali i vårt rättsväsen. Man har erkänt som en allmän rättssats, att domaren skall vara oafsättlig, men brottmålsdomareinstitutionen är en befattning, hvars innehafvare tillsättes, såsom herr justitieministern nyss sagt, på förordnande, från hvilket han när som helst kan skiljas. Hans aflöning består i den tillfälliga förtjänst, som rannsakingars hållande skänker honom, och det skapas för honom rent af en rese- och traktaments hunger. Det är det olämpliga i denna anordning, det

Ang. ersättning ligger ju i öppen dag. Här gäller det en befattning, som enligt min mening har sig anförtrödd en af de allra viktigaste funktionerna i vår rättsskipning, nämligen rannsaking med häktade personer. Man kunde ju icke säga så mycket härom, därest det gällde en tillfällig anordning, men brottmålsdomareinstitutionen fyller i år 100 år, och är således en sekelgammal institution, ja, jag vågar säga ett sekelgammalt missförhållande.

Åt domare,
vittnen och
parter.
(Forts.)

Nu föreslår herr justitieministern att man skall afhjälpa detta missförhållande — hvilket särskildt och med stor skärpa påpekats af justitieombudsmannen, hvilkens uttalande jag af egen erfarenhet på det allra kraftigaste kan stryka under — genom att gifva brottmålsdomaren ett arvode af 1,200 kronor och för resten hänvisa honom till, jag vill icke säga traktaments hunger, men förrättnings hunger, som skulle skänka honom det hufvudsakliga af hans lefvebröd. Jag anser, att om denna fråga ordnas på det sätt, som herr justitieministern föreslagit, så är det ett palliativ, som icke kan hjälpa det rådande missförhållandet och som allra minst kan skänka den värdighet, som brottmålsdomareinstitutionen måste kräfva.

Nu kommer jag till den egentliga hufvudfrågan, som särskildt berördes af den förste ärade talaren, hvars uppfattning jag fullständigt delar, nämligen om obehöfligheten af brottmålsdomare i Norrbottens län. Jag har själf någon liten erfarenhet däraf, och jag har under den tid, jag vistades i Norrbotten, äfven hört mina kolleger uttala sig om att denna institution fullkomligt skulle kunna undvaras. Men sedan jag lämnat Norrbotten, hafva förhållandena långt ifrån försämrats, utan snarare förbättrats genom de lifligare kommunikationerna, och statistiken visar, i huru liten grad denna institution varit anlitad. År 1907 förekommo 9 förrättningar och år 1908 7 förrättningar.

Allt detta ger mig anledning att fortfarande fasthålla den åsikt, som den förste ärade talaren gaf uttryck åt, nämligen att hela denna institution är öfverflödig. Jag skall icke nu tillåta mig att göra något yrkande, men jag vill gentemot herr justitieministern påpeka, att då man har kunnat föreslå borttagandet af institutionen inom Jämtlands län, där förhållandena på vissa ställen äro fullt jämförliga med Norrbottens län, och då man inom Västerbotten, där vägförhållanden och kommunikationer i många afseenden äro jämförliga med dem i Norrbotten, aldrig haft någon dylik institution, så tror jag mig kunna tryggt vara med om åsikten, att denna befattning är öfverflödig. Jag vågar äfven påstå, att med de löneförmåner, som herr justitieministern nu erbjuder innehafvaren af denna befattning, man icke skall kunna få en person, som besitter de kvalifikationer, hvilka enligt min tanke fordras just för handhafvandet af denna befattning. Det fordras en person med stor lifserfarenhet, stor människokännedom och stor diskretion vid fullgörandet af denna ytterst grannliga befattning, rannsaking med häktad.

Allt detta gör, att jag ställer mig högst tviflande om det öfver hufvud taget är någon reform, som herr justitieministern föreslår med detta arvode på 1,200 kronor.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats avslutad samt herr tal-

mannen framställt propositioner på dels bifall till utskottets hemställan, dels ock afslag å såväl nämnda hemställan som Kungl. Maj:ts framställning i ämnet, blef sistnämnda proposition af kammaren godkänd.

Punkten 7.

Utskottet hemställan bifölls.

Punkten 8.

Lades till handlingarna.

Punkterna 9—12.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 13.

Lades till handlingarna.

Punkterna 14—16.

Kammaren biföll hvad utskottet i dessa punkter hemställt.

Härefter föredrogs *punkten 17*, angående statens uppfostringsanstalt å Bona; och lämnades därvid på begäran ordet till

*Ang. statens
uppfostrings-
anstalt å
Bona.*

Herr Vahlquist, som anförde: Jag kommer icke att göra något yrkande med afseende å aflöningsstaten, då utskottet enhälligt afstyrkt den och Första kammaren icke funnit sig hafva anledning att bifalla den kungl. propositionen. Jag beklagar, att frågan icke förelegat i det skick, att utskottet funnit anledning tillstyrka bifall till Kungl. Maj:ts framställning. På samma gång får jag göra en erinran mot det uttalande i utskottets motivering på sid. 50, där utskottet säger: »Då härtill kommer, att de missförhållanden, som synbarligen föreligga med afseende å skötseln och handhafvandet af de ekonomiska förhållandena vid anstalten, enligt utskottets uppfattning icke skulle blifva afhjälpta genom den ifrågasatta omregleringen, har utskottet ansett sig icke kunna tillstyrka bifall till Kungl Maj:ts förslag i ärendet.»

Det synes mig, att det hade varit på sin plats, att utskottet framlagt anledningen till att utskottet kommit med ett så kraftigt påstående, ty det är ju dock för den styrelse, som har förvaltningen sig anförtrord, nästan en prickning, om jag så får säga, från utskottets sida, då utskottet kommer med detta yttrande. Som kammaren nog minnes, hafva vid ett par tillfällen statsrevisorerna påpekat, att anslaget anmärkningsvärdt mycket öfverskridits under ett år eller två. Emellertid har Riksdagen efter den förklaring, som styrelsen afgifvit, icke funnit denna revisorernas anmälan böra till någon åtgärd föranleda, och jag kan därför icke finna, att denna revisorernas anmälan kunnat ligga till grund

Ang. statens uppfostringsanstalt å Bona. för utskottets här uttalade mening om att några större missförhållanden skulle äga rum.

(Forts.) Emellertid anser jag det icke värdt att göra något yrkande om denna passus' uteslutande ur motiveringen, oaktadt jag är öfvertygad om att utskottet icke kan stå för detta uttryck, och jag vet bestämdt, att styrelsen gör allt såväl för att anstaltens uppgift att fostra eleverna till goda medborgare skall vinnas, som också för att söka ordna de ekonomiska förhållandena på bästa möjliga sätt.

Det har äfven gjorts antydning om, att det skulle vara för liten afkastning af jordbruket. Gentemot detta vill jag framhålla för kammarerna, att då styrelsen eller staten öfvertog anstalten, så låg jordbruket vid densamma i lägervall. Där hade nämligen varit ett interregnum, under hvilket jordbruket kommit i sådana händer, att det icke skötts väl, och det dröjer alltid någon tid, innan sådan skada kan tagas igen och nöjaktig afkastning af jordbruket erhållas. Jag säger icke detta som en anmärkning mot de delegerade för anstaltens ordnande, ty jag vet, att det gällde äfven innan delegerade kommo dit. För öfrigt vill jag äfven erinra herrarna därom, att ett jordbruk där aldrig kan bli så gifvande, ty jordmånen är icke sådan, det är icke östgöta-slättens jord, utan det är skogsjord, rätt ombytlig, så att man icke får göra sig alltför stora förhoppningar. Emellertid har det gått framåt, och jag vill endast påpeka, att förra året har jordbruket lämnat en behållning på 3,150 kronor och det är ju en vacker början.

Ja, herr talman, jag gör intet yrkande, men vill bestämdt fritaga styrelsen från den grava beskyllning, som utskottet här har framställt.

Vidare yttrade:

Herr Odqvist: Herr talman! Den motivering, som herr Vahlquist uppläste, var icke riktad mot styrelsen, men väl mot förvaltningen. Om man drar ut några siffror från den sista period, hvaröfver berättelse föreligger, så finner man, att inkomsterna af arrendet uppgått till kronor 720:50, af trädgården till kronor 61:86, af stallet till kronor 327:15, eller sammanlagdt kronor 1,109:51. Då man af samma berättelse finner, att kreatursbesättningen är upptagen till 35,000 kronor, så förefaller det märkvärdigt, att denna egendom icke skall kunna taga mer än kronor 327:15 ur stallet. Härtill kommer, att förvaltningen, för att få räkenskaperna att gå ihop, uppfört värdet af elevernas arbeten till kronor 6,249:70. Att döma af detta resultat, kan man väl icke säga, att den ekonomiska förvaltningen är väl tillgodosedd. För min del anser jag, att motiveringen är befogad, men den är icke alls riktad mot styrelsen, utan mot förvaltningen på stället.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Andersson i Skifarp: Herr talman! Jag tror för min del, att denna lilla anmärkning är väl sträng i alla fall. Ty man kan ju icke säga, att några »missförhållanden» existera vid anstalten. Det är ju så, att det för några år tillbaka gjordes en anmärkning af revisorerna, därför att man öfverskridit det anslag, som beviljats för anstalten. Jag tror dock icke att det vidare behöfver ifrågakomma, att styrelsen öfver-

skrider anslaget. Jag skulle helst hafva sett, att detta stycke strukits i motiveringen, men därhän lär man väl icke kunna komma.

Det är en annan sak, som jag skulle vilja påpeka, och det är det förslag Kungl. Maj:t kommit med angående indragning af landtbruksinspektoren. Jag tror nämligen icke det vore så lyckligt för anstalten, att just den sysslan blefve indragen. I stället för landtbruksinspektoren skulle den ene afdelningsföreståndaren under föreståndarens öfverinseende ha ledningen af jordbrukets skötsel. Herrarna kunna ju dock tänka sig, att ett landtbruk icke skall bli så väl skött, därest föreståndaren för anstalten, hvilken enligt min mening icke besitter de praktiska erfarenheter, som erfordras för att sköta ett landtbruk, skulle vara ledaren äfven för det. Han blefve då den, som ensam bestämde allting, och det tror jag icke vore lyckligt i detta fall. Hvad denne föreståndare beträffar, så är han nog i sitt fack en mycket skicklig och mycket duglig karl, men till att sköta ett landtbruk torde han icke lämpa sig så synnerligen bra. Detta landtbruk består ju af en areal af 260 tunnland och är fördeladt på fyra olika platser, och kan således väl behöfva en särskild tillsyningsman. Skall den ene afdelningsföreståndaren ha hand om landtbruket, kan han icke följa eleverna på alla dessa platser, det är alldeles omöjligt, utan det är därför nödvändigt, att det finnes en särskild person, som sköter och ansvarar för jordbruket.

Jag har velat göra denna erinran, när det nu är fråga om att sätta anstalten på ordinarie stat. Jag är som sagdt fullkomligt öfvertygad om att det är nödvändigt, att det på denna plats finnes en person, som har till sin särskilda uppgift att svara för landtbrukets skötsel.

Jag har icke något yrkande att göra, men jag har velat säga, att jag tror, att det är väl strängt att här tala om missförhållanden. Ty om herrarne hade sett, huru detta landtbruk såg ut, när det öfverlämnades till anstalten, skulle herrarne snart kommit underfund med, att under sådana förhållanden några stora inkomster däraf icke vore att förvänta åtminstone under den närmaste tiden. Hurudant det nu är, vet jag icke, jag har icke sett det på de två sista åren, men jag förmodar, att en förbättring redan inträdt och en betydlig sådan, och den kommer att bli större, därest landtbruket får stå under en ordentlig ledning.

Herr Vahlquist: Med anledning af hvad herr Andersson i Skifarp yttrade, att en indragning af landtbruksinspektorsysslan icke vore lycklig, ber jag få framhålla att, såsom herrarne äfven finna af den kungliga propositionen, styrelsen för Bona ej heller ansett lämpligt, att landtbruksinspektorsbefattningen indroges. Men jag vill också framhålla, att den tanken icke varit främmande för styrelsen, att man möjligen skulle försöka kombinera en afdelningsbefälhafvaresyssla med landtbruksinspektorens syssla, men styrelsen har därvid tänkt att gå en alldeles motsatt väg mot hvad här föreslagits. Man hade tänkt sig möjligheten af att en afdelningsbefälhafvare skulle kunna indragas, men jordbruksinspektoren såsom sådan skulle vara kvar. Ty landtbruket är icke så litet, omkring 260 tunnland, och fördeladt därjämte på flere ställen. Det är således ganska besvärligt att sköta det hela,

Ang. statens
uppföstrings-
anstalt å
Bona.
(Forts.)

Ang. statens uppfostringsanstalt å Bona.
(Forts.) och i alla händelser kan icke den direktör, som förestår anstalten — han må för öfrigt vara huru duglig som helst — vara kompetent att sköta jordbruket. Det kan man icke fordra. Då behöfs det i alla fall en person — man må nu kalla honom inspektor eller befallningsman — som har hand om landtbruket och tillgodoser dess intressen. Men styrelsen tänkte härvidlag att först göra ett försök med en kombinerung af dessa två sysslor för att se huru det skulle slå ut. Naturligtvis fordras här till Kungl. Maj:ts tillstånd, men det torde vara anledning antaga, att tillstånd till ett dylikt försök komme att erhållas.

Efter härmed slutad öfverläggning biföll kammaren hvad utskottet hemställt.

Punkterna 18—20.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 21.

Lades till handlingarna.

Punkterna 22—24.

Kammaren biföll hvad utskottet hemställt.

§ 6.

Statsutskottets härefter föredragna utlåtande nr 24, i anledning af Kungl. Maj:ts i punkten 24 under åttonde hufvudtiteln af statsverkspropositionen gjorda framställning angående extra byråchef i ecklesiastikdepartementet, blef af kammaren godkänt.

§ 7.

Ang. tryckning och anslående af ett anförande. Å föredragningslistan fanns härefter uppfördt statsutskottets utlåtande, nr 25, i anledning af väckt motion om tryckning och anslående i rikets samtliga kommuner af ett utaf herr Thyren i Andra kammaren hållet anförande.

I en inom Andra kammaren väckt, till statsutskottets förberedande behandling remitterad motion, nr 215, hade herr *Christiernson* föreslagit, att Riksdagen måtte besluta, att det af herr Thyren den 23 februari 1910 i Andra kammaren hållna anförandet vid behandlingen af bevillningsutskottets betänkande nr 4 måtte tryckas och i rikets samtliga kommuner på därför lämpligt sätt genom Kungl. Maj:ts försorg offentligens anslås, samt att till kostnaderna bevilja ett förslagsanslag, hvars belopp statsutskottet måtte föreslå.

Utskottet hemställde, att herr Christiernsons förevarande motion icke måtte af Riksdagen bifallas.

Ang. tryckning
och anslående
af ett
anförande.
(Forts.)

Vid utlåtandet funnos fogade reservationer:

af herr *Rydén*, som ansett, att utskottet, på grund af annan, af reservanten angifven motivering, bort hemställa, att herr Christiernsons förevarande motion ej måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda; samt

af herrar *Berg* i Stockholm, *Ström* i Transtrand, *Thor* och *Lindberg*.

Sedan utskottets hemställan blifvit uppläst, gaf herr talmannen på begäran ordet till

Herr *Thyrén*, som anförde: Herr talman, mina herrar! Då jag finner mig böra yrka afslag på föreliggande motion, så tillåter jag mig att ta för gifvet, att det icke finnes någon här i kammaren, som misstänker att icke jag själf skulle unna och tillönska mitt eget yttrande en så vidsträckt spridning som möjligt, ehuru jag uti fiendepressen visserligen har sett den spådomen uttalas, att, då motionen företoges till afgörande, jag skulle känna mig nödsakad att motverka densamma *af fruktan* för den kontraargumentation, som dess kringspidande icke skulle undgå att framkalla. Men det är emellertid icke *den* betänkligheten, som bestämmer mig, utan ungefär samma betänklighet, som vid remissdebatten här uttalades af herr vice talmannen.

Jag tror nämligen, att denna motion hör till dem, som ha en rätt mycket större räckvidd än det först kan förefalla. Det rör sig i själfva verket om ingenting mer eller mindre än skapandet af ett nytt politiskt maktmedel — utan tvifvel ganska verksamt uti ett härskande partis tjänst, men också ganska lätt att missbruka genom inhamrandet uti massorna af detta partis idéer, bragta uti en fascinerande form och försedda med den officiella prägeln, hvilket helt naturligt kommer att verka förstärkande.

Nu har visserligen motionären, min ärade bänkkamrat, svarat härpå med en hänvisning till det oförnekliga faktum, att i framtiden kan ett sådant affischerande af en riksdagsmajoritets beslut komma till stånd när som helst — och alldeles lika godt hvad vi nu här besluta i detta särskilda fall. Alldeles riktigt, naturligtvis. Men när man talar om denna franska *affichage*, så ligger det rätt nära till hands att påminna sig ett franskt ordspråk, som lyder: »*C'est le premier pas qui coûte*». — Det är det första steget, som kostar på. Vi hörde i onsdags, att samme ärade bänkkamrat ville, i hvad på honom ankom, spika äfven mitt yttrande angående Åkarpslagen. Det är jag honom naturligtvis mycket erkänsam för, och jag skulle vara det ännu mer, om jag vågade förutsätta, att han skulle vilja låta mitt yttrande angående Staafflagarne göra sällskap. Men i hvilket fall som helst så visar detta ju, huru lätt någonting kan öfvergå till att bli en vana, ifall man en gång uppgifver gärdet.

Ang. tryckning
och anslående
af ett
anförande.
(Forts.)

Jag tror därför för min del, att, om man nu icke vill gå så långt, som utskottet vill gå — och så långt vill jag icke gå — att en gång för alla ta afstånd ifrån hvarje användande af detta medel, så bör det dock knappast förekomma i andra fall, än då t. ex. båda kammarne varit fullkomligt enhälliga uti någon situation af, låtom oss säga yttre politisk fara, högradig politisk fara, då det kunde gälla att elda hela landets befolkning genom något tändande anförande, som hållits i Riksdagen. Då skulle det kanske vara nyttigt att ha detta onekligen starka medel i reserv.

Men huru utomordentligt viktig jag för min personliga del och helt visst de flesta af oss än anse förbudsfrågan vara, kan jag dock icke fördölja för mig, att denna fråga är af annan typ än den jag nyss beskref. Förbudsfrågan är en af dem, som äro att lösa, ifall det skall bli någon varaktig lösning, mindre uti den plötsligt uppflyammande *entusiasmens* tecken, än uti det vaksamma, ständigt stridbara *tålmodets*.

Härtill kommer hvad herr Rydén påpekat i sin reservation, att den spridning, som nu har varit det egentliga syftet med herr Christiernsons motion, redan är vunnen dels genom pressen, dels genom enskild offervillighet. Jag kan bekräfta detta särskildt på grund af de hänvändelser från snart sagdt alla vinklar och vrår här i landet som kommit och alltjämt komma mig till del, somliga vänliga och glada, andra allt annat, men samtliga vittnesbörd om att yttrandet har förefunnits på ort och ställe. Det kunde ju förhållit sig annorlunda, och man kunde ju tänkt sig, att pressen eller en stor del af pressen intagit en annan ställning till denna sak, t. ex. genom att införa förvrängda referat, korta, ensidiga sådana eller dylikt. Men som vi veta har raka motsatsen varit förhållandet. Från Nya Dagligt Allehanda till Socialdemokraten ha så godt som alla stora och verkligt ledande tidningar haft inne fullkomligt korrekta referat, låt vara att sedan här och där framkommit en del kritik och reflexioner, som kanske icke så noga behållit kännning med det ursprungliga referatet. Därtill kommer, att talet spridts och sprides i mycket stor omfattning genom enskild offervillighet. Under sådana omständigheter finnes det endast ett skäl, som möjligen kunde tala för, att i detta fall ett undantag bort göras, nämligen om man riskerade, att gå miste om de kontraargument, som enligt nyss omtalade spådom endast vänta på detta riksdagsbeslut för att läggas fram. Men då spridningen nu är ett fullbordadt faktum, så hoppas jag, att dessa våra vedersakare icke skola känna sig nödsakade att hålla inne med sina argument och öfverlämna åt skämttidningarna och deras vederlikar att sköta hela polemiken; jag antar, att vi snart kunna motse publicerandet däraf, så att de må kunna addera sig till de argument, som redan framlagts, och vi få se, huru pass hemska de äro tillsammansantagna.

På nu anförda skäl, i det jag anser, dels att denna fråga icke hör till dem, beträffande hvilka det skulle vara lämpligt att använda det föreslagna medlet, dels att detta icke rätt väl skulle passa sig i ett fall som detta, där kammare står emot kammare, dels slutligen att, såsom herr Rydén framhållit, det egentliga praktiska syftet redan är vunnet på en annan väg, yrkar jag, herr talman, afslag å motionen.

Härpå yttrade

Ang. tryckning
och anslående
af ett
anförande.
(Forts.)

Herr Christiernson: Herr talman! När ägaren till det anförande, hvarom här är fråga, undanbedt sig den ära, som man här velat tillämnas honom, så är det ju icke stor utsikt för att min motion skulle vinna framgång, utan den kommer naturligtvis att här af kammaren afslås. Därför blir ju ett tal här i viss mån en likpredikan, men det kan ju vara mig tillåtet att hålla en sådan vid detta tillfälle.

För min del tror jag icke, att man behöfver vara så rädd som min ärade bänkkamrat tycktes vara för att majoriteten, om denna motion bifölles, skulle begagna sig af detta maktmedel på ett sätt, som vore farligt, ty jag har hittills, så långt min kunskap sträckt sig, icke kunnat finna annat än att majoriteten begagnat sig af *alla* de medel, som stått till dess förfogande. För öfrigt vore det väl lönlöst och löjligt att söka lägga hinder i vägen för majoriteten att göra sig gällande — hvem skulle göra sig gällande om icke *majoriteten*? Herr Thyrén frågade mig i förbigående, om jag vore benägen att föreslå, att man skulle spika hans anförande rörande Staaflagarne likaväl som jag förordat, att man skulle spika hans anförande om Åkarpsslagen. Då vill jag säga, att det är väl för mycket begärddt, att jag skulle föreslå, att man skulle spika *hvarje* tal af herr Thyrén i rikets alla kommuner. Jag har vid denna riksdag visat, att jag beträffande två af hans anföranden framkastat sådana förslag; men, som sagdt, *någon* gräns bör det väl vara äfven i detta hänseende.

Herr Thyrén framhöll för öfrigt, att i sådana fall, då man kunde samla Riksdagen i någon viss fråga, som t. ex. rörde nationens själfständighet, eller då någon stor fara hotade, då kunde kanske ett sådant förslag vara nyttigt och nödvändigt. Men jag kan ändå icke underlåta att säga, att här ha vi ett sådant fall. Andra kammaren har enhälligt uttalat sin anslutning icke blott till talet utan också till det yrkande om rusdrycksförbud, som förelåg i den framlagda motionen, och om jag icke hört fel eller läst fel, måste man af det tal, som den ärade representanten från Lund höll, få det intrycket, att det var en öfverhängande fara, en af de största faror, som någonsin hotat vårt land, som rusdrycksmissbruket innebar för vårt land, och då kan jag icke annat än finna det besynnerligt, att man för denna fara icke skulle få tillgripa ett medel, som talaren ansåg synnerligen verksamt, för att ute i landet tända den entusiasm, som förmärktes såväl hos talaren som hos åhörarne. Och naturligtvis skulle det vara nyttigt, att också nationen skulle få del af denna heliga eld, som brann i kammaren — tyvärr endast den 23 februari.

Beträffande utskottets skäl finner jag, att utskottet, som annars ju är ett mycket modigt för att icke säga pampigt utskott, har blifvit alltför ängsligt och räddhågadt: det ser så att säga spöken som hota därtutinnan, att ett parti på statens bekostnad drifver propaganda för sina åsikter. Jag erinrar mig, att för någon tid sedan — det var visst i fjol — en medlem af kammaren fått framställa en bön till regeringen, att den skulle med alla medel, som den hade till sitt förfogande, bekämpa ett af de partier i riket, som är företräddt i Riksdagen, visserligen icke som majoritetsparti, men dock som ett ganska godt

Ang. tryckning
och anslående
af ett
anförande.
(Förta.)

minoritetsparti. För min del finner jag uttalandet, att det skulle vara något okänt, som härmed förordas till införande i vårt politiska lif, icke vara på sin plats. De maktmedel och de möjligheter, som särskildt på regeringens sida förefinnas, de begagnas nog, och då skulle det icke vara skadligt, om Riksdagen begagnade de medel, som den har till sitt förfogande, och i hvilka då också skulle ingå beslut om att låta spika ett tal i rikets alla kommuner. Men då det, som sagdt, gått sex veckor sedan denna oförglömliga afton, då vi alla vore ense, och talaren icke själf vill vara föregångsman, utan ställer sig så att säga midt i byn, så kan jag icke mot hans vilja yrka något i detta afseende. Då vidare den reservation, som är afgifven af en del ledamöter från denna kammare, visar, att hvad jag önskat, nämligen talets spridning i så stor omfattning som möjligt, redan skett, därigenom att en enskild person för ändamålet ställt medel till nykterhetsgruppens förfogande, har man, som sagdt, ansett, att härigenom uppnåtts hvad som med motionen åsyftats, och då hoppas jag, att kammarens ledamöter ursäktat, att jag varit nog djärf att komma med en dylik motion, som enligt hvad många anse, skulle föra oss in på äfventyrens väg. För min del anser jag denna väg alls icke äfventyrlig, och jag instämmer i hvad reservanterna sagt, att dylika åtgärder säkerligen skulle bidraga att öka det politiska intresset i vårt land. Vi få väl säga, att det icke skulle skada, om man kunde öka detta politiska intresse, särskildt om det skedde genom de officiella referaten i Riksdagens protokoll. Nu äro ju i många tidningar referaten färgade på ett så besynnerligt sätt, att ingen af kammarens ledamöter kan känna igen de anföranden, som här hållits.

På dessa motiv anhåller jag, herr talman, att få yrka bifall till herr Rydéns reservation.

Vidare anfördes ej. Kammaren biföll utskottets hemställan.

§ 8.

Vidare föredrogs statsutskottets utlåtande, nr 26, i anledning af väckta motioner om beviljande af anslag till låneunderstöd åt enskilda järnvägar; och biföll kammaren hvad utskottet i detta utlåtande hemställt.

§ 9.

Ang. ändrade
villkor för
lån från
fonden för
rederinäringens
understödjande.

Till afgörande förelåg härefter statsutskottets utlåtande, nr 27, i anledning af väckt motion om ändrade villkor för lån från fonden för rederinäringens understödjande.

I en inom Andra kammaren af herrar *Broström* och *Lundgren* i Göteborg väckt motion, nr 50, hade föreslagits, att Riksdagen måtte till Kungl. Maj:t afåta skrifvelse med anhållan, att Kungl. Maj:t måtte, med ändring i nu gällande bestämmelser angående villkoren för lån från fonden för rederinäringens understödjande, bestämman, att, sedan lån innehafts under två år från lyftningsdagen, skulle under de därpå följande tio åren årligen afbetalas en tiondedel af det ursprung-

liga lånebeloppet, så att hela lånet blefve sist inom utgången af det tolfte året till fulla guldet;

att sådan förlängd amorteringstid måtte tillgodokomma ej blott dem, som hädanefter beviljades lån från sagda fond, utan jämväl redan befintliga låntagare, hvilka, i händelse de redan verkställt afbetalning, borde få vid senare afbetalning tillgodoräkna sig hvad af dem för mycket erlagts på sådant sätt, att hvad som efter den tid, då Riksdagens beslut af Kungl. Maj:t meddelats vederbörande ämbetsverk till efterrättelse, af utlämnadt lån återstode oguldet fördelades å den då återstående delen af en i det hela till 10 år beräknad amorteringstid med lika belopp årligen;

Ang. ändrade villkor för lån från fonden för rederinäringens understödjande.

(Forts.)

att Kungl. Maj:t vid utfärdande af bestämmelser i nu berörda syfte ville meddela föreskrift om de åtgärder från vederbörande myndigheters sida, som kunde befinnas nödiga för bibehållande af statsverkets rätt gentemot låntagare och löftesmän samt för aflämnade hypoteks bevarande vid orubbad kraft, samt

att hvad sålunda kunde blifva föreskrifvet, måtte förklaras gälla jämväl rederier, som beviljats lån på enahanda villkor och med enahanda återbetalningsskyldighet, som i fråga om lån ur fonden för rederinäringens understödjande vore stadgade.

Utskottet hemställde, att förevarande motion icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Efter uppläsandet af utskottets hemställan begärdes ordet af

Herr Broström, som yttrade: Herr talman, mina herrar! De skäl, som statsutskottet här framlagt för sitt afslagsyrkande, äro två. A ena sidan säger statsutskottet, att den depression, hvarunder sjöfartsnäringsen sedan en följd af år lidit, är af endast öfvergående beskaffenhet och bör därför icke föranleda till förändring i en gång fastställda lönevillkor. Därjämte påpekar utskottet, att föregående års Riksdag på Kungl. Maj:s framställning beslöt, att de kapitalafbetalningar, som efter år 1909 och till och med 1911 skedde till fonden, skulle kunna återgå till rederinäringen i form af nytt lån och att därför ett tillstyrkande af motionen skulle innebära förändring i föregående års riksdagsbeslut.

Hvad nu det första af dessa båda skäl beträffar, så vill jag såsom yrkesman säga, att det skulle mycket glädja mig, om den af statsutskottet uttalade förmodan, att rederinäringens tryckta läge endast vore af öfvergående art, vore riktig. Tyvärr kan jag dock ingalunda dela denna uppfattning. Sedan ett flertal år tillbaka har denna för vårt land så viktiga näring lidit under ett afsevärdt betryck, och afkastningen af rederinäringen har varit ytterst obetydlig. I många fall hafva företagen gått med förlust. Det finnes ej heller för närvarande något tecken, som tyder på, att vi stå inför någon ljusning och någon förbättring på detta område. Och äfven om, af hvad man nu kan se, sådant skulle blifva förhållandet om några år, så är väl detta i hvarje fall icke något skäl, hvarför man icke nu skulle kunna

Ang. ändrade villkor för lån från fonden för rederinäringens understödjande. göra den ändring i villkoren för rederilånen, hvarom nu för andra gången motionerats.

Jag ber att till en början få erinra om, att frågan om bildande af lån för rederinäringen upptogs såsom en reservation vid det betänkande, som afgafs af den stora handels- och sjöfartskommittén af år 1900. Det var tre reservanter, som framburo den tanken att ställa en lånefond till rederiernas förfogande för att hjälpa näringen framåt. Dessa reservanter hade tänkt sig, att amorteringstiden skulle utgöra tio år, och alla de för sjöfarten bildade institutioner landet rundt, som hördes öfver detta förslag, gingo enstämmigt med på förslaget. Emellertid gjordes från vissa ämbetsverks sida en framställning — och denna upptogs sedermera af Kungl. Maj:t — om en kortare amorteringstid, och första gången rederilån beviljades af Riksdagen, nämligen år 1903, blef af Riksdagen fastslaget, att amorteringstiden skulle vara sex år och att den skulle föregås af två amorteringsfria år, så att lånet skulle återbetalas inom åtta år. Redan från början ansågs inom rederikretsarna denna amorteringstid vara för kort, men hellre än att man då skulle söka motverka hufvudsaken, nämligen beviljande af rederilån, så fann man sig naturligtvis i de hårda villkoren, i förhoppning att framtiden skulle medföra bättre konjunkturer och att, om det befanns, att villkoren vore för hårda, det icke skulle vara omöjligt att få desamma lättade.

Jag ber då att få erinra om, huru redan år 1908, således knappt två år efter det de första afbetalningarna gjordes, man började bland redare, som träffades af dessa återbetalningar, känna, att de voro för hårda, och på grund af framställningar från åtskilliga redare framlades den motion, som i handlingarna omnämnes. Emellertid blef denna motion icke godkänd af 1908 års Riksdag, och ett af de mest bidragande skälen därtill torde måhända hafva varit, att man gjorde ett yrkande, att ett eventuellt beslut skulle verka retroaktivt. Därigenom skulle följden blifva, att under ett eller två år icke någon återbetalning af lånen skulle hafva skett, hvarigenom kontinuiteten af tillförseln af medel till lånefonden skulle hafva försvunnit och därigenom ett alltför kännbart afbrott träffat rederierna. I den vid innevarande års riksdag väckta motionen i ämnet har detta villkor ändrats därbän, att den retroaktiva verkan borttagits. Kontentan af den nu föreliggande motionen är därför endast den, att under det att den bestämda återbetalningen torde med de nuvarande villkoren komma att för ett af de närmaste åren uppgå till något öfver 2½ miljoner kronor skulle, om motionen bifölles, denna återbetalning endast utgöra 1½ miljon kronor. Man skulle alltså för rederierna lätta den börda, som nu i amorteringsväg hvilar på dem med cirka 1 miljon kronor. Den föreslagna åtgärden innebär icke någon som helst utgift för staten, och den minskar icke säkerheten. Men den medför den fördelen för rederierna, att i stället för att de nu i många fall behöfva mot hög ränta upplåna medel för att verkställa kapitalafbetalning, hafva de möjlighet att i hvarje fall minska dessa upplåningar, såvida de icke kunna undgå dem helt och hållet. Då staten för dessa rederilån, som visserligen varit till stor nytta för rederinäringen, fastslagit villkor, som man, då man fick känna deras verkningar, fann vara för hårda för

närningen, så vore det ju oklokt att icke göra en rättelse i dessa villkor, då rättelse kan ske utan någon som helst utgift eller börda för statsverket. Det är ett icke obetydligt antal lån, som sålunda redan beviljats ur dessa fonder. Det är, såvidt jag har mig bekant, 131 lån, som beviljats rederier, hvilka sökt lån, och det gäller inemot 400 fartyg. Dessa lån äro afsedda för fartyg, som gå i fraktfart på utlandet. Och då de fartyg, som egentligen äro afsedda för trafik å utländsk ort, uppgå till något mer än 500, så förstå herrarne mycket väl, att det är den afsevärdt största delen af rederinärningen, som kommit i åtnjutande af dessa lån. Det är på framställning från Sveriges redareförening, som representerar så godt som alla svenska fartyg, hvilka gå i fraktfart på utlandet, som denna motion i år ånyo blifvit upptagen. Bakom denna motion ligger alltså ett stort och allmänt intresse från rederinärningens representanter.

Ang. ändrade villkor för lån från fonden för rederinärningens understödjande.
(Forts.)

Hvad det andra skälet för utskottets afslagsyrkande beträffar, nämligen att ett bifall till motionen skulle innebära en afvikelse från 1909 års Riksdags beslut, ber jag att få påpeka, att nästlidna års Riksdags beslut, att kapitalafbetalningar skulle återgå till fonden, var ett principuttalande. Detta har icke något att göra med frågan om huruvida dessa kapitalafbetalningar skola räcka i sex år eller om amorteringen skall pågå i tio år. Då det förut var bestämdt, att kapitalafbetalningar icke längre än till utgången af år 1909 skulle gå till fonden, så beslöts vid förra årets riksdag, att detta villkor skulle utsträckas till utgången af år 1911. Ett bifall till motionen innebär således icke något intrång på beslutet vid nästföregående års riksdag. Det medför, såsom ju också är afsedt, en lättnad för rederierna vid amorteringen, hvilket såsom en konsekvens drager med sig, att kapitalafbetalningen blir mindre och att tillgången till nya lån därför också kommer att i viss mån minskas. Men jag ber att få påpeka, att rederierna hellre taga denna konsekvens än den tunga börda, som nu påhvarar dem genom den ytterst kraftiga amortering, som enligt de nuvarande villkoren är gällande.

Ehuruval statsutskottet utan reservation afstyrkt vår motion, har densamma, såsom nog är bekant, hufvudsakligen på de skäl jag här redan anfört, gått igenom i Första kammaren med en afsevärdt stor majoritet; och det skulle därför vara i högsta grad önskvärdt, om denna kammare ville biträda det förslag, som innefattas i motionen.

Jag ber därför, herr talman, att på de skäl jag nu anfört, få yrka afslag på utskottets förevarande hemställan och bifall i stället till den i ämnet väckta motionen.

Häruti instämde herr *Kronlund*.

Vidare anförde:

Herr Olsson i Fläsbro: Det vore onekligen fördelaktigt för rederilånefondens nuvarande låntagare, om amorteringstiden förlängdes, på sätt motionärerna föreslagit. Jag tror också, att ett verkligt behof af en sådan förändrad anordning förefinnes hos mer än en af dessa låntagare. Men det är nu en gång för alla så, att man icke kan få allt

Ang. ändrade villkor för lån från fonden för rederinäringens understödjande. (Forts.)

hvad man vill och ej heller kan bevilja allt, som är önskvärdt. De, som anlita lån från till exempel manufakturlånefonden, finna det tvifvelsutan hårdt att nödgas betala lånen inom loppet af åtta år, men de måste i alla fall finna sig däri. Ännu svårare torde det vara att afbetala ett amorteringslån i riksbanken inom loppet af högst fem år. Men då dessa slag af låntagare måste finna sig i minst lika svåra lånevillkor som rederinäringens idkare, kunna de sistnämnda åtminstone icke säga, att de äro styfmoderligt behandlade.

Kunde man emellertid bifalla motionen utan att skada andra, så vore det måhända ändå skäl att göra detta. Men hvad blir förhållandet, om motionen bifalles? Jo, fjolårets Riksdags beslut skulle därigenom komma att i afsevärd mån förfelas, till följd af att ett mycket stort antal lån icke skulle kunna lämnas på grund af brist på medel. Förra årets Riksdag beslöt på förslag af Kungl. Maj:t, att kapitalafbetalningar äfven under åren 1910 och 1911 skulle få tilläggas fonden för ny utlåning. Dessa kapitalafbetalningar beräknades af statskontoret till något öfver 5 miljoner kronor. När under år 1908 låneansökningar lågo inne till ett sammanlagdt belopp af inemot 7 1/2 miljon kronor, men icke fullt 1 miljon kronor fanns att utlåna, och när det för utlåning disponibla beloppet för år 1909 beräknades till allenast något öfver 1 1/2 miljon kronor, så kan det lätt inses, att de 5 miljoner kronor, om hvilka jag nyss talade och hvilka äro afsedda att tilläggas fonden för ny utlåning, icke på långt vär räcka till att fylla lånebehovet. Skulle nu därtill motionen bifallas, så komme det för ny utlåning afsedda beloppet att minskas med bortåt 1 1/2 miljon kronor eller åtminstone 1 miljon kronor. På detta sätt skulle, såvidt jag kan förstå, de redare, som lyckats erhålla lån ur fonden, beredas en ytterligare förmån men på bekostnad af att kanske lika och måhända ännu mer berättigade låneansökningar måste till följd af brist på medel afslås. Då jag för min del icke kan finna detta hvarken klokt eller rättvist, har jag inom utskottet anslutit mig till yrkandet om afslag på motionen.

Nu kan det visserligen sägas, att rederiföreningen ställt sig enhälligt för den föreliggande motionen och därigenom uttalat som sin mening, att den icke håller så synnerligen starkt på den utlåning, om hvilken jag nyss talade. Men jag tror mig icke taga miste, om jag påstår, att icke på långt när alla redare tillhöra redareföreningen, och någon som helst rätt att uttala de redares mening, som icke tillhöra redareföreningen, kan jag icke tro, att föreningen har.

På grund af hvad jag sålunda anfört, anhåller jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Zetterstrand: Herr talman, mina herrar! Den fråga, som vi nu gå att afgöra, är efter mitt förmenande af ofantligt stor betydelse, i främsta rummet naturligtvis för sjöfartsnäringen men i andra rummet också för hela vårt land. Jag är nu öfvertygad om, att med den mängd handlingar, som vi dagligen hafva att läsa, icke alla haft tillfälle att så sätta oss in i föreliggande fråga så, som önskvärdt varit. Och jag skall därför begagna tillfället att nu angifva

några synpunkter, som, efter mitt förmenande, lämpligen böra tagas i öfvervägande vid afgörande af denna fråga.

Jag vill då först något yttra mig om vår svenska handelsflottas utveckling. Och jag skall göra det så kort som möjligt samt med anslutning till det till oss senast utdelade häfte af sjöfartsstatistiken. Detta omfattar tiden från och med 1875 till och med 1907. Vid läsning däraf kommer man till den uppfattningen, att perioden 1875—1907 kan uppdelas i två särskilda perioder. Den första perioden, som kan betecknas som en dekadansperiod, omfattande de första 21 åren, från år 1875 till och med år 1895 och den andra, som jag vill kalla en renässansperiod, omfattar åren från och med 1896 till och med 1907, d. v. s. 12 år. Till belysning häraf vill jag meddela några siffror, som kunna vara af intresse. Om vi jämföra svenska handelsflottans tontal under dessa perioder, erfara vi, att år 1875 utgjorde det förmedlade tontalet 673,000; 1895, således vid första periodens slut, hade det vuxit till 845,000, d. v. s. med icke fullt 200,000 ton på 21 år. Under den nästa perioden steg det till 1,836,000 ton, d. v. s. på dessa 12 år steg det med 1 miljon ton; ökningen var alltså 200,000 under den första perioden och 1 miljon ton under den andra perioden. Nå, säger man, i alla fall var det ju en stigning äfven under den första perioden. Javäl, men den var, såsom vi märkte, mycket ringa. Och vi böra därvid också tänka på, att alla andra nationer utvidgade sina flottor under den tiden i så betydligt större utsträckning, att, under det att vid den första periodens början vår svenska handelsflottas tontal utgjorde 2,78 % af hela världens flotta, den vid slutet af perioden blott utgjorde 1,75 % af världsfloktan. Härvid är också att märka, att den lilla utveckling, som ägde rum under den första perioden, afsåg blott den *inrikes* sjöfarten. Den *utrikes* sjöfarten åter gick tillbaka, hvilket ock visar sig därutaf, att de sjömän, som voro anställda på svenska fartyg i utrikes sjöfart, utgjorde vid första periodens början 20,108 och vid första periodens slut 17,811 — en betydande nedgång sålunda. Men under den andra perioden steg antalet till 24,144 — således en glädjande stegring.

Vidare komma vi till en siffra, som är för landet i dess helhet af alldeles kolossal betydelse, nämligen den siffra som angifver de intjänta bruttofrakterna på utrikes sjöfarten. Dessa intjänta bruttofrakter tillföra landet guld och bidraga i väsentlig mån att något upphjälpa vår svaga handelsbalans. Dessa intjänta bruttofrakter utgjorde vid första periodens början 31 miljoner om året och vid dess slut 32½ miljoner kronor. De hade således ökats med summa 1½ miljon kronor under alla dessa 21 år. Men under andra perioden hafva de ökats till 74 miljoner kronor, d. v. s. ökats med 41½ miljoner kronor på 12 år. Herrarna kunna förstå, hvilken kolossal betydelse detta har ej blott för vår rederinäring utan äfven för landet i dess helhet. Man frågar sig då: hvad kan detta bero på, att år 1895 har blifvit ett sådant märkesår i vår sjöfartsnärings historia, i det att gynnsammare förhållanden för näringen därefter inträdde? Jo, det beror på, att dessförinnan ägnade statsmakterna en orimligt liten, för att icke säga rakt ingen, omvårdnad om sjöfartsnäringen; men under tiden därefter hafva statsmakterna glädjande nog ägnat en ganska stor omvårdnad

Ang. ändrade villkor för lån från fonden för rederinäringens understödjande.

(Forts.)

Ang. ändrade villkor för lån från fonden för rederiäringens understödjande.
(Forts.)

om sjöfartsnäringen. Man har således under den andra perioden bland annat tagit bort konsulatafgifterna; man har beviljat dessa rederilån i tre olika poster, för att icke säga fyra, på inalles 17 miljoner kronor, och man har under slutet af perioden börjat på med statssubventioner. Dessa statssubventioner hafva emellertid icke nämnvärdt inverkat på de förhållanden, som jag här angifvit. Ty de hafva gifvit sig tillkänna först efter år 1907; och man kan icke se den glädjande förändring de medfört, förrän i kommande årens statistik.

Det är emellertid uppenbart, att den omständighet, som alldeles öfvervägande har medfört det glädjande uppsvinget i sjöfartsnäringen, har varit rederilånen. Då är frågan: skall man icke fästa ett särskildt stort afseende vid det sätt, på hvilket man skall ställa med afseende å dessa rederilån? Jo väl! Nu har den framställning om amorteringstidens utsträckning, som motionärerna gjort, grundat sig på uttalanden, enhälliga uttalanden från Sveriges redareförening, och uttalanden som förut, vid ärendets tidigare behandling, gjordes af de sakkunniga inom den kommitté, som gaf upphovet till dessa rederilån. Och jag anser för min del, att hvad vi först äro skyldiga att se till är, att vi icke omintetgöra de synnerligen goda fördelar, som åstadkommits genom dessa rederilån, utan att vi i stället böra göra allt för att stödja rederierna i deras grufligt svåra kamp i konkurrensen. Alla nationer spänna sina yttersta nerver för att rycka upp sin sjöfartsnäring. Vi skola då icke hålla oss tillbaka, utan försöka att uppehålla våra rederier i konkurrensen. Om vi här strama till, kan det hända, att icke ett utan flera rederier komma att duka under i konkurrensen och att en del fartyg rent af komma att öfvergå i utländsk ägo.

Nu förstår jag väl, att statsutskottet har i detta fall velat tänka äfven på de rederier, som icke hafva fått några lån. Det är en mycket god sak. Men jag tror, att vi i främsta rummet få se till, att de, som redan hafva fått lån, icke ställas i den ställning, att de icke kunna gå i land med sina utfästelser. Om vi tänka oss, att vi utgjorde en bankstyrelse, och att vår bank hade kommit in i en hel mängd förbindelser med åtskilliga affärsföretag, och vi visste, att alla dessa stode hårdt och flera af dem vacklade, tro ni, mina herrar, att vi då skulle till det yttersta begagna oss utaf våra rättigheter och gå hårdt till väga mot dem för att kunna bereda medel åt en ytterligare kundkrets? Jag tror det icke. Jag tror i stället, att vi liksom bankerna i allmänhet, skulle besluta en ny aktieemission. I analogi härmed böra vi, om behofvet så kräfer, öka rederilånefonden, hvilket jag tror, att vi kunna göra, enligt hvad erfarenheten visat, utan någon uppoffring för statsverket.

Om man emellertid nu afvisar motionen, tror jag, att det gamla ordspråket kommer att besannas, att man hjälper tu och stjälpes sju, eller kanske åtminstone, att man hjälper sju och stjälpes tu. Men jag vill för min del icke stjälpas någon, utan jag vill, att statsmakterna skola försöka att, såvidt möjligt är, uppehålla alla dessa rederier, som tagit initiativ till sjöfartsnäringens kraftiga utveckling. Och jag tror att vi gagna sjöfarten bäst genom att gå till väga så, som motionärerna föreslagit.

Nu afslogs en dylik motion år 1908, och det var äfven jag med om, därför att då föreslagits ett villkor, som icke var praktiskt och riktigt, det som afsåg retroaktiva förhållanden. Detta villkor är nu borttaget, och jag anser för min del, att det är en alldeles orimligt viktig sak för vår sjöfartsnäring och vårt land i dess helhet att motionen bifalles. Det är därför, herr talman, som jag nu ber att få yrka bifall till motionen.

Ang. ändrade villkor för lån från fonden för rederinäringens understödjande.
(Forts.)

Herr Lindblad: Herr talman! Som bekant har Riksdagen anslagit 15 miljoner kronor till rederilånefonden, med 5 miljoner hvarterda af åren 1903, 1905 och 1907. Det har visat sig, att denna lånefond varit synnerligen anlitad, och det har icke varit möjligt för en stor del af dem, som efter år 1908 hafva velat hafva lån, att kunna få sådana. Redan år 1904 utlånades ur fonden 5 miljoner kronor, 1905 685,000 kronor, 1906 4,960,000 kronor, 1907 7,498,000 kronor och 1908 965,000 kronor. Under år 1908 lära inlämnats ansökningar om lån på tillsammans 7½ miljoner kronor, men det fanns då, såsom en föregående talare betonat, icke en miljon kronor till utlåning. Nu är det klart, att dessa rederier, som således också velat anlita lånefonden, kommit uti en sämre ställning än de rederier, som redan hafva fått lån ur denna fond. Och om konjunkturerna äro tryckta för dem, som hafva erhållit lån, så är det klart, att de måste vara ännu mera tryckta för dem, som ingenting kunnat få ur denna lånefond. Dessa måste ju då under de dåliga konjunkturerna låna upp medel till betydligt högre räntesatser, än hvad som är nödvändigt för dem, som hafva erhållit lån ur fonden.

Det är ett af de skäl, hvarför statsutskottet funnit sig böra yrka afslag. Man ansåg, att, om tiden skulle utsträckas för lånens återbetalande, så kunde fonden icke få nödvändigt kapital för att kunna utlåna till nya lånesökande. Om motionärerna, samtidigt som de framkommit med anhållan om utsträckning af lånetiden, också hade framkommit med yrkande om att nya 5 miljoner skulle afsättas till samma fond, så skulle därigenom hafva möjliggjorts, att de lånesökande, som icke hafva kunnat få lån ur fonden, äfvenledes kunde komma i åtnjutande däraf. Nu är så icke förhållandet, och följaktligen stå de i en sämre ställning än de, som redan varit framme och gjort sig dessa lån till godo.

Nu är det väl också riktigt, som förut för öfrigt blifvit framhållet, att, därest tiden för inbetalning af lånet utsträcktes för rederinäringen, så följer därutaf, att äfven låntagare ur andra fonder komma att begära utsträckning af tiden för låneinbetalning, t. ex. manufaktur-förlagslånefonden och torfindustrilånefonden o. s. v. Det har ju fastställt vissa år för afbetalning af de lån, som erhållas ur de fonder, som staten ställt till förfogande för det ena eller andra ändamålet. Rubbar man denna tid på det ena hållet, måste man naturligtvis också rubba den på det andra, då ju alla låntagarna anse sig vara lika berättigade i fråga om erhållande af en utsträckt lånetid. Jag vill visst icke bestrida, att rederiernas ställning, åtminstone hvad en del af dem beträffar, kan vara sådan, att skäl föreligga för en ändring af bestämmelserna angående rederilånefonden. Men det förefaller mig dock,

Ang. ändrade villkor för lån från fonden för rederinäringens understödjande.

som om för en hel del rederier ställningen icke vore så bekymmersam. Såvidt man kunnat finna af tidningarnas meddelanden från bolagsstämmorna, har i en del rederibolag den årliga utdelningen uppgått till sådana belopp, att man icke har någon särskild anledning att hysa farhågor för, att denna näring befinner sig i ett allt för tryckt läge.

(Forts.)

Anledningen till att statsutskottet här kommit till ett afslagsyrkande, är således den, att för de mindre rederierna, och det är dessa som öfver hufvud taget böra komma i åtnjutande af sådana lån, hvarom här är fråga, skulle möjligheten till erhållande af lån ytterligare försvåras. Det kan väl icke vara rättvist, att de rederier, som redan varit framme och fått lån ur denna fond, skola ensamma fortfa ra att ha fördelen af den lägre ränta, som här ifrågakommer, utan man bör väl se till, att äfven andra kunna komma i åtnjutande af samma fördelar. Jag kan därför, ehuru jag visst icke anser denna fråga vara af så ofantligt stor betydelse, icke finna annat, än att det ligger rättvisa i statsutskottets här gjorda uttalande, och jag ber fördenskull, herr talman, att få yrka bifall till statsutskottets förevarande hemställan.

Herr Sjö: Herr talman, mina herrar! Den ärade talaren på östgötabänken yttrade, att denna fråga är af en mycket stor betydelse, och han tillade, att Riksdagen bör göra allt hvad den förmår för att hjälpa denna rederinäring. Han talade ganska vackert och varmt för denna näring och sade, att om man icke lämnar den hjälp, han förordade, så skulle man nästan kunna befara, att det icke skulle gå väl med rederinäringen. Men han kom likväl till det lofvande resultatet, att handelsflottan under de senaste åren varit stadd i en blomstrande utveckling, hvilket återigen varit till stor hugnad för vårt land. Men då så är, får man väl äfven säga, att denna utveckling varit till hugnad äfven för rederinäringen. Han uttalade sig, som sagdt, ganska varmt för att man skulle fortsätta på den väg, som man nu slagit in på samt bifalla motionen i fråga. Jag hemställer emellertid till honom, om icke, när det nu befunnits, att det går så bra för icke allenast landet i sin helhet, utan äfven för dessa, som få använda de fördelaktiga lånen, det synes, som om man borde vara tillfreds med hvad som förekommit i detta hänseende. Riksdagen har också uppmuntrat rederinäringen på ett sådant sätt, att det är få näringar, som fått ett sådant understöd för sin uppblomstring. Vi skola komma ihåg, att under fem år, nämligen åren 1903, 1905 och 1907, beviljade Riksdagen icke mindre än 15 miljoner kronor för att stödja denna rederilänefond, och att detta har verkat godt, det måste vi väl också erkänna en och hvar. Men när så är, synes det mig också, som om man icke borde ha alltför stora fordringar på staten i detta hänseende, och det är ju redan nämndt, att här finnas länefonder såsom manufakturfonden och torffonden, som befinna sig i samma predikament som rederifonden, och detta innebär, att, om man nu i fråga om rederifonden afviker från hvad Kungl. Maj:t och Riksdagen en gång beslutat, så komma äfven liknande framställningar att göras beträffande dessa båda andra fonder om att äfven där få samma fördelar i detta fall. Man måste nog se till, att man icke går för fort i detta hänseende, och man bör vidtaga en ändring endast om verkligt trän-

gande behof däråf föreligger, men något sådant behof har man icke kunnat finna här.

Den ärade motionär, som först hade ordet i denna fråga, nämnde, att de första förslagsställarna till denna lånefonds inrättande hade föreslagit detsamma, som motionärerna nu framkommit med, nämligen att amorteringstiden för dessa lån skulle omfatta tio år. Sedan anmodades kommerskollegium och statskontoret att yttra sig om löpetiden och amorteringen af lånen. Kommerskollegii svar var: nej, så lång tid får man icke ta, ty då kan det hända, att de lån, som äro erhållna under tiden, kunna preskriberas, så att både hufvudgäldenären och borgesmännen kunna få gå ifrån sina lån.

Det lämpligaste och bästa äfven ur synpunkten af önskvärdheten att icke behöfva ha något besvär med bevakande af dessa låns betalningstid, så att lånen icke blefve preskriberade, ansåg kommerskollegium vara, att amorteringstiden endast skulle sättas till åtta år. Under de två första åren skulle man slippa att amortera, men under de därpå följande sex åren skulle lånen amorteras i sin helhet, hvarjämte naturligtvis räntorna skulle betalas. Då denna fråga så nyligen varit före som blott för två år sedan, och några nya skäl sedan den tiden, enligt mitt förmenande, icke framkommit, synes det mig, som om Riksdagen hade stor anledning att säga detsamma nu som för två år sedan, nämligen att man nu icke vill veta af denna fråga, utan anser, att det är bra som det är. Nu säga motionärerna: Vi ha genom vår näring gjort så mycket, att Första kammaren ansett sig böra bifalla vår hemställan. Ja, hvad beträffar talet om, huru Första kammaren gjort i det hänseendet, vill jag gärna se, att denna kammare handlar alldeles själfständigt härutinnan och handlar i öfverensstämmelse med hvad kammaren anser vara för landet och för näringarna i sin helhet det bästa.

Herr talman, på grund af hvad jag sålunda anført, ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan och afslag å motionen.

Herr Palme: Herr talman! Jag kunde i hufvudsak nöja mig med att instämma i det anförande, som herr Zetterstrand här nyss haft, men ber dock få tillägga några ord till hvad han yttrade.

Jag vill då erinra om, att enligt den officiella statistiken för år 1907 importerade vi varor i Sverige för 682,1 miljoner kronor medan vi exporterade varor allenast för 525,7 miljoner. Hur har detta kunnat äga rum under en sund ekonomisk utveckling uti vårt land, hur ha vi kunnat täcka denna brist på 156,4 miljoner, som är skillnaden mellan vår import och vår export? Till en del beror denna skillnad på olika beräkningssätt, men faktiskt är det dock, att vi måste på något sätt täcka ett mycket stort belopp. Nu veta vi mycket väl, att under år 1907 liksom under många andra år ha vi nödgats täcka denna brist till en betydande del därmed, att vi exporterat våra obligationer: vi ha lånat i utlandet. Men därutöver, hvad som icke på lån vägen kunnat upptagas, har till den allra mest öfvervägande delen täckts af de inseglade frakterna, nämligen de frakter, som vår sjöfartsnäring har hemfört åt vårt land. År det under sådana förhållanden underligt, att denna näring ber landets representanter om understöd i

Ang. ändrade villkor för lån från fonden för redarinärens understödjande.
(Forts.)

Ang. ändrade villkor för lån från fonden för rederinäringens understödjande. denna sin oafåtliga, tunga kamp för att täcka vår handelsbalans? Jag tror det icke.

Man har sagt här i afton, att det finns många rederier, som begärt lån, men icke kunnat få det. Däremot skulle jag vilja säga, att det är bättre att uppmuntra ett antal stora rederier, som nu stå sig bra, än att fördela beloppet på alla, för att alla öfver hufvud taget skulle stå sig illa, till men för rederinäringen, till men för alla de tiotusenden, som ha ägnat sig åt denna näring i olika befattningar ombord å fartyg, och till men för hela vårt land.

Det har vidare sagts, att det icke förhåller sig, som här påståtts, att våra rederier gå illa; man har därvid hänvisat till bolagsstämmor, där utdelningar ha beslutats. Det är nog sant, men jag har roat mig med att se efter den saken för några år tillbaka, för en serie af år, och har sett, att det finns en hel mängd rederier, där utdelningarna varit ringa eller inga. Och det hela ger tydligen vid handen, att denna näring befinner sig i en betryckt ställning, och denna depression förvärras, såvida icke näringen får det understöd, som här begäres och som jag för min del tycker är rätt och lämpligt. Medlet att komma ifrån denna olikhet mellan de, som fått understöd genom lånen, och de öfriga, som icke fått det, är naturligtvis icke att ytterligare fördela ett redan knappt belopp utan att öka lånemöjligheterna genom högre lånefond, så att äfven de, som hittills icke fått något, skulle kunna tillgodoses. Jag erinrar i detta hänseende om det rikliga understöd, som genom lånemöjligheter i mångahanda former från statens sida ges åt många andra näringar, icke minst jordbruksnäringen.

Här har frambållits af en talare, att någon likhet skulle förefinnas mellan dessa lån och exempelvis riksbankens afbetalningslån, och att lika litet som man vill göra en ändring i dessa senare, lika litet skulle man kunna göra någon ändring i detta fall. Det var naturligtvis icke allvarligt menadt af den ärade talaren, ty det finns icke någon som helst likhet mellan dessa båda slag af lån.

Hvad vidare preskriptionsmöjligheten för dessa lån beträffar, så är det klart, att äfven om man utsträcker lånetiden öfver den nu gällande tiden, så finnes det ingen som helst anledning att oroa sig för den skull, ty det är ytterst lätt att träffa sådana bestämmelser i låneaftalet, att preskriptionsrisken försvinner. Då således, enligt mitt förmenande, alla skäl tala för att ytterligare understödja denna näring genom att bifalla den motion, som nu är framlagd, anhåller jag, herr talman, att till densamma få yrka bifall.

Herr Ekman i Göteborg: Herr talman! Jag finner den behandling, som utskottet ägnat denna fråga, ganska egendomlig, och jag kan för min del icke ansluta mig till utskottets uppfattning härvidlag. Förhållandet är det, att när frågan om rederilån först var före, var ett förslag framlagdt, gående ut på att bestämma amorteringstiden längre, än hvad som sedermera blef beslutadt, och goda skäl förbragtes äfven för en sådan åtgärd. Talaren på smålandsbanken har redan framhållit, att yrkandet om en något kortare amorteringstid endast framställdes på grund af vissa formella skäl, nämligen för att

icke preskriptionstiden skulle infalla under amorteringstiden och borgensförbindelserna således förlora sin giltighet. Vid detta skäl torde emellertid icke något afseende behöfva fästas, ty om man vill själfva saken, torde man nog också utan svårighet kunna finna den rätta formuleringen. Hade man från början närmare satt sig in i denna fråga, så hade man utan tvifvel funnit, att inga konjunkturer, äfven om aldrig så goda, hade varit tillräckligt gynnsamma för att sätta ångbåtsredarna i stånd att amortera lånen på så kort tid, som här är bestämdt. Nu har det dessutom varit dåliga konjunkturer allt sedan dessa lån började gifvas, och under sådana förhållanden har det icke varit någon möjlighet för rederierna att fullgöra sin amorteringsskyldighet.

Ang. ändrade villkor för lån från fonden för rederinäringens understödjande.

(Forts.)

Här har talats om den korta amorteringstid, som är gällande med afseende å lån ur manufakturfonden, men jag vill erinra kammaren om, att det för industriella verk här i landet är lättare att få lån, än hvad fallet är med rederierna, och därför kunna också dessa verk lättare amortera sina statslån.

Nu har det sagts, att de medel, som inflyta af de amorteringar, som fullgöras, skulle läggas till fonden för att öka denna. Man skulle på det sättet kunna blifva i tillfälle att understödja nya rederier med lån. För min del tycker jag emellertid, att det är bättre att ordentligt hjälpa några gamla rederier än att inleda nya i företag, som sedan komma i svårigheter på grund af den alltför korta amorteringstiden; det är bättre att låta de företag, som en gång startat, växa sig starka än att åvägabrinda en stor mängd företag, som sedan kanske ha mycket svårt att stå sig. Talet om de stora utdelningarna i rederibolagen har tydligen kommit från personer, som icke haft reda på huru det i själfva verket förhåller sig. Det är ju tvärtom en ganska allmänt bekant sak — det vet hvar och en, som haft med rederier att göra — att det är endast undantagsvis, som en den allra knappaste ränta intjänas på det i dessa företag nedlagda kapitalet.

Då, såsom här förut påpekats, den nu föreslagna åtgärden icke medför någon risk, då lånen äro säkra och räntorna inbetalas ordentligt, kan jag icke förstå, hvarför vi icke skulle bifalla motionen. Ett sådant beslut skulle innebära ett ytterligare stöd för rederinäringen och låta denna komma att visa lysande resultat i fråga om sin rent kvantitativa utveckling.

Jag ber sålunda, herr talman, att få yrka afslag å utskottets hemställan och bifall till motionen.

Herr Lindley: Enligt hvad jag hört, umgicks man inom sjöfartskretsar för lidet är med tanken på att ingå till regeringen med en hemställan, att rederilänefonden skulle få användas för bildande af en marin hypotekskassa, och jag har icke hört, att man uppgifvit den planen. Om man emellertid fortfarande vill åstadkomma en dylik allmän onütläggning af rederilänefonden till en marin hypotekskassa, kan jag icke finna annat, än att det är i högsta grad oklokt att nu begära en ändring i villkoren för erhållande af lån ur nämnda fond.

Det finnes äfven ett annat mycket tungt vägande skäl för att man nu icke bör rubba de bestämmelser, som gälla för rederilänefonden,

Ang. ändrade villkor för lån från fonden för rederinärings understödjande.
(Forts.)

och detta skäl sammanhänger med den stora frågan om nödvändigheten af att understödja skeppsbyggeriet här i landet. Representanterna för den näringen ha nu likaledes beslutat att ingå till regeringen med begäran om att i någon form få subsidier. Teknologföreningens afdelning för skeppsbyggnadskonst lär nyligen ha ingått till regeringen med en dylik hemställan. Denna går ut på, att staten skulle understödja skeppsbyggerierna på det sätt, att staten bidroge med 15 procent af nybyggnadskostnaderna. Alla kunna vi ju erkänna, att det är dåligt ställt med våra skeppsvarf, och jag för min enskilda del har alltid förvänat mig öfver att man icke försökt anknyta sådana villkor till användandet af rederilånefondens tillgångar, att man därigenom kunnat gagna våra svenska skeppsvarf. Hittillsdags har man icke brytt sig om att lämna våra skeppsvarf något understöd, vare sig moraliskt eller annorledes. Det visar sig också, att skeppsbyggnadsverksamheten i vårt land gått ned från att ha varit Skandinavien främsta till att blifva en obetydlighet. Jag har här några siffror, som i det afseendet äro ganska belysande, och hvilka siffror jag fördenskull vill anföra. De i Sverige under år 1905 nybyggda fartygen representera sammanlagdt 7,067 bruttoton, under det att vi samma år inköpte från utlandet fartyg om sammanlagdt icke mindre än 70,031 bruttoton. Motsvarande siffror för år 1906 äro för inom landet nybyggda fartyg 10,764 och för utifrån inköpta 66,487; för år 1907 äro dessa siffror resp. 15,670 och 70,969; för år 1908 resp. 12,775 och 41,810; under år 1909 har skeppsbyggnadsverksamheten i vårt land gått ned så, att här nybyggdes då endast 3,909 bruttoton och inköptes utifrån 44,757 bruttoton. Detta är siffror, som äro ganska talande. Jag tror icke, att det finnes någon annan möjlighet att subsidiera skeppsbyggeriet i vårt land än att stipulera det villkoret för beviljande af lån ur rederilånefondens, att de fartyg, som skola byggas för de af staten sålunda utlånta medlen, måste byggas i Sverige. Nu säges, att det icke är möjligt att stipulera något dylikt, emedan våra skeppsvarf icke äro kapabla att taga emot beställningar å så stora fartyg, som det här är fråga om. Men det är en alldeles gifven sak, att om man icke tänker på skeppsvarfvens utveckling och lämnar dem det stöd, som man nu verkligen kan gifva dem genom att vid beviljande af lån ur rederilånefondens uppställa som villkor, att de nya fartygen skola byggas inom landet, så kunna icke heller våra skeppsvarf utveckla sig till behöflig storlek. Att, såsom man föreslagit, gifva skeppsvarfven 15 procent af kostnaden för hvarje nybyggdt fartyg, är, må jag säga, icke alls lämpligt. Jag tror icke heller, att det förslag, som varit å bane att inrätta en marin hypotekskassa, skulle, såsom man nu lagt frågan, leda till ett tillfredsställande resultat. Man utgår därifrån, att man skall gifva skeppsvarfven sådant ekonomiskt understöd, att de sedan kunde gifva de svenska skeppsredarna kredit. Jag är emellertid rädd för, att om man går tillväga på det sättet, uppmannar man här i vårt land en sorts skeppsredare, som man i andra länder haft mycket ondt af. Jag syftar här på sådana personer, som, efter att ha skrapat ihop litet slantar, starta ett rederiföretag i hufvudsak på kredit, endast för att underhålla några spekulativa bolagsgrundare, fråga därvid föga efter en affärsmässig afkastning, utan

hufvudsaken är att få den lön och tantième, som man kan tillförsäkra sig. Af detta slags rederier har man haft mycket ondt i England. Jag tror sålunda, att det ligger en stor fara i att på så lösa boliner, som här skulle blifva fallet, understödja skeppsredarverksamheten. Jag tror emellertid, att man snart nog måste vidtaga åtgärder för främjandet af vårt skeppsbyggeri, och det enda riktiga är då, enligt mitt förmenande, att vid beviljande af lån ur rederilånefonden stadga, att fartygen skola byggas på svenska varf. I samband därmed skulle man ju möjligen kunna medgifva en viss utsträckning af lånetiden, om så låter sig göra, såsom gengäld för de uppoffringar redarne då nödgades underkasta sig.

Ang. ändrade villkor för lån från fonden för rederinärings understödjande.
(Forts.)

Det är dessa synpunkter, som varit bestämmande för min uppfattning, att Riksdagen, så som frågan nu ligger, icke bör fatta ett beslut i den riktning som motionärerna yrka, och att vi sålunda helt enkelt låta frågan hvila för i år i afvaktan på den omläggning af rederilånefonden, hvarom här talats. Samtidigt skulle man då kunna fastställa bestämmelser om att gifva den svenska skeppsbyggerinäringen det stöd, som den så väl behöfver.

På anförda skäl ber jag således, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Lundgren i Göteborg: Herr talman, mina herrar! Den siste ärade talaren har berört skeppsbyggeriet i sammanhang med denna fråga. Det ger mig osökt anledning att lämna vissa upplysningar i frågan, hvilka upplysningar jag tror kunna komma väl till pass i detta fall. Skeppsbyggeriet har ju egentligen icke med skeppsredariet att göra i detta sammanhang. Skulle den siste ärade talarens idé slå igenom, så skulle skeppsredarne få betala 20 % mer för sina fartyg för att få dem byggda i Sverige — förutsatt att de icke hade större storlek än att de kunde byggas här i landet. Som ersättning härför skulle ett lån ur rederilånefonden erhållas till en procent lägre ränta än hvad lån kunna erhållas för på annat håll. Hur pass lönande för en redare detta skulle blifva, lämnar jag till den ärade talaren att själf bedöma. Då emellertid skeppsbyggnadsfrågan icke alls är på tal, kan jag ju blott konstatera — hvilket glädde mig att höra — att herr Lindley intresserar sig för svenskt skeppsbyggeri, och jag hoppas, att han, när den saken kommer före, skall ställa sig vänligare däremot, än han i afton uppträdt mot de svenska redarne.

Som jag sade, synes det mig icke skada, om man kommer fram med en del upplysningar, och jag kan icke göra bättre, under för handen varande förhållanden, än att tala något om mina egna erfarenheter på det område, som det här gäller. Såsom representant för ett bolag, som fått ett af de största rederilånen, nämligen inemot 2 1/2 miljoner kronor, kan jag kanske lämna kammaren en del upplysningar om hvad som blifvit af dessa lån och om hvilken nytta de gjort för landet, upplysningar, som kanske kunna vara till gagn för frågans bedömande.

Det bolag, jag representerar, rederiaktiebolaget Transatlantic i Göteborg, har sedan 1904 uppehållit en linje på Sydafrika och sedan några år tillbaka äfven en på Australien. Vi började med två ångare

Ang. ändrade villkor för lån från fonden för rederinärings underskjödjande.
(Forts.)

1904 och ha nu åtta ångare, växlande mellan sex och åtta tusen ton, för dessa båda trader, fyra för hvardera traden. Under de sista fyra åren har det varit under tillväxt. Den sista båten byggdes först förra året, men det oaktadt har bolagen i brutto inseglat 12 miljoner kronor under de sista fyra åren. Af dessa 12 miljoner ha 40 % kommit fäderneslandet till godo i en eller annan form. Jag nämnde nyss, att vi åtnjota fördelen af 2½ miljoner kronors lån, och sålunda har bolaget på 2½ år till Sverige återbördat hela lånesumman. Vi ha vidare tjänat handel och industri, såsom framgår däraf, att kungl. kommerskollegii rapport för förra året visat, att handeln på Australien gått upp med 4 miljoner kronor på 4 år. Någon statistik öfver handeln på Afrika har jag icke sett för det sista året, men lasterna ut till Sydafrika ha vuxit i mycket stor grad sedan 1904, då vi utförde ett par laster och ett annat bolag ett par, tre laster. Så utförde vi förra året 17 laster med bolagets ångare till Sydafrika, och sydafrikanska handelskompaniets ångare utförde 6 à 7 laster. Alltså 24 ångbatslaster på 6,000 ton gingo förra året, så att handeln på Sydafrika måste ha stigit i minst lika hög grad som handeln på Australien. Hvad jag sålunda här vill framhålla är, att vi med denna verksamhet, som ju skulle ha kommit till stånd äfven utan rederilånet men icke i den stora utsträckning, som vi nu lyckats föra fram den, ha gjort landet ganska stora tjänster. Nu ha vi vid inarbetandet af traden på Australien haft att kämpa med konkurrens från tyskarnes sida och därvid fått tillsätta åtskilliga hundratusentals kronor.

Om jag nu, mina herrar, vädjade till denna kammare för detta bolags räkning på grund af dess verksamhet och gjorde en hemställan till kammaren, skulle ni, mina herrar, icke vilja medgifva oss en förlängd amorteringstid på några år på grund af den verksamhet vi utförvat och på grund af de stora uppföringar, vi måst göra för att inarbeta denna Australia-trade? Jag tror, att till och med herr Lindley, som är särskildt sjöfartsintresserad, och min ärade kamrat till höger på göteborgsbänken skulle svara ja. Denna hemställan gör jag emellertid icke för det bolagets räkning, jag gör det för alla svenska rederiers räkning, som ha på utlandet gaende båtar. De flesta af dessa äro medlemmar af Sveriges redareförening, och jag tror, att det är högst få, som ej äro medlemmar af denna förening. På deras anmaning ha herr Broström och jag inlämnat denna motion, och på deras vägnar och på svenska sjöfartsnäringens vägnar är det, jag kommer att yrka bifall till motionen.

Här har framhållits olägenheter, som denna förändrade amorteringstid skulle medföra. Ja, mina herrar, det måste vi ju medge, att icke alla de lånesökande, som för närvarande ha kommit in med sina ansökningar, kunna, om motionen bifalles, under innevarande eller nästkommande år få sitt lånebehof lika tillfredsställande tillgodoseadt, som om motionen afsloges. Men hvad skulle hända, i fall de finge hela det af dem begärda lånebeloppet? Jo, de skulle komma i precis samma predikament, som de nuvarande låneinnehafvarna befinna sig i; om ett eller annat år skulle de finna, att amorteringstiden äfven för dem är för kort. Nu vädjar jag till kammaren: Kan det vara lämpligt att sätta hela redareföreningen med sitt stora antal fartyg i träng-

mål för att hjälpa några få, som kanske om några år också skulle komma i samma trångmål? Jag tror icke, att det är klokt, mina herrar, och jag tror icke, att vi göra vårt land och sjöfartsnäringen någon nytta därmed. Jag framhöll nyss min egen erfarenhet som redare och det lilla, vårt bolag kunnat uträtta, men jag är fullkomligt öfvertygad om, att — såsom en ärad talare på norrköpingsbanken, herr Zetterstrand, så vackert och riktigt framhöll — alla mina kamrater inom den svenska redarekåren hvar i sin stad arbeta och bidraga till landets förkofran och detta i så hög grad, att särskild hänsyn bör tagas till denna näring, och att de mångåriga dåliga konjunkturerna göra, att vid detta tillfälle särskild hänsyn bör tagas.

Ang. ändrade villkor för lån från fonden för redarinäringens understödjande.
(Forts.)

Jag vill icke uppehålla kammaren med att bemöta en hel del saker från olika håll, som gått vår motion emot, utan ber, på grund af hvad jag här anfört, herr talman, att få yrka bifall till motionen.

Herr Lindblad: Herr talman! Den siste ärade talaren framhöll bland annat, att — därest han hade vädjat å sitt bolags vägnar till undertecknad och äfven till eu annan af kammarens ledamöter — vi nog skulle, när vi hörde, hur bolaget i fråga hade arbetat, svara ja på hans framställda fråga om ytterligare utsträckning af lånetiden. Det förefaller mig, som om just det, den ärade talaren framhöll, nämligen att det varit möjligt att på 4 år insegla 12 miljoner kronor, tvärtom vore ett skäl för den ståndpunkt, som utskottet intagit. Ty är det så, att bolaget kunnat insegla så mycket, så bör det ju ej vara omöjligt för detta bolag — ha de andra bolagen inseglat lika mycket, så bör det icke heller för dem vara omöjligt — att på den tid, som fastställts, kunna inbetala amorteringarna på de erhållna lånen.

Jag kan sålunda icke af den föregående talarens anförande finna, att skäl föreligger till någon ändring i denna min uppfattning, och ber därför att fortfarande få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Lundgren i Göteborg: Herr talman, mina herrar! Herr Lindblad har helt och hållet missuppfattat, hvad jag här yttrade angående dessa inseglade belopp. Jag sade det, att bolaget hade under de fyra åren inseglat 12 miljoner kronor *brutto*, hvaraf 40 % i en eller annan form kommit fäderneslandet till godo. Därmed har bolaget naturligtvis icke tagit in 40 % *netto*. Dessa 40 % ha gått ut i olika former, och ha aktieägarna fått ganska litet däraf i utdelning. Jag upplyste herr Lindblad och kammaren nyss om, att vi varit nödsakade, på grund af tyskarnas konkurrens, att offra hundratusentals kronor på inarbetandet af Australia-traden. Alltså, hvad vi intjänat på Sydafrika-linjen, ha vi till större delen uppoffrat på Australia-traden. Hvad som blir öfver af 40 % i nettobehållning, är icke lämpligt för mig att här i afton relatera, men så mycket kan jag säga herr Lindblad, att förra året fingo endast preferensaktieägarna någon utdelning, och om de få något nästa år, är ganska svårt att säga.

Jag förmodar, att denna upplysning är fullt klar och tydlig för herr Lindblad, så att han förstår, att under sådana förhållanden det naturligtvis för det bolaget måste vara synnerligen svårt att amortera och betala räntor till ett belopp af $\frac{1}{2}$ miljon kronor om året, ett belopp

Ang. ändrade villkor för lån från fonden för rederinäringens understödjande.

som genom bifall till den föreslagna ändringen skulle minskas till 300,000 kronor, hvilket redan det ju kan vara rätt bekymmersamt med den stora konkurrens, som bolaget har med utländska bolag, som söka att tillskansa sig den svenska sjöfarten.

Jag yrkar fortfarande bifall till motionen.

(Forts.)

Herr Lindley: Herr talman! Den siste ärade talaren sade, att det vore svårt för hans bolag att betala de amorteringar på lånen, som för närvarande äro fastställda. Ja, det tror jag nog, att det kan vara; det är ju svårt för alla, som låna pengar, att återbetala dem. Men jag tror likväl, att, om det också, såsom han sade, är *svårt*, det likväl icke alltid är *omöjligt* för hans rederi att göra det. Däremot kan jag hålla med honom om, att för *en hel del* rederier så är detta icke allenast svårt, utan nästan omöjligt. Men det är ett annat kapitel, ett kapitel, som, om det skulle mera ingående behandlas, kanske skulle framkalla åtskilliga timmars debatt. Jag syftar på det sätt, hvarpå man rekryterat och skött sjöfartsnäringen i det förflutna.

Det var en talare, herr Zetterstrand, som gaf en statistik öfver sjöfartens utveckling under de senaste 15 åren. Ja, i dessa siffror ligger någonting förborgadt, som sannerligen är helt enkelt ett uppslag till det läge, hvari sjöfartsnäringen i närvarande stund befinner sig. Detta härleder sig nämligen från den brist i vår lagstiftning, att vi icke haft några skyddsbestämmelser här i landet, icke hade någon sjövärdighetsgräns, såsom man har i andra länder, exempelvis i England, hvarför vi här ha rekryterat vår handelsflotta med andra länders kaserade fartyg.

I England tillgick det så, att, då fartygen kommo under den sjövärdighet-gräns, som fastställts i lagstiftningen, så läto ägarna, i stället för att reparera upp dem, sälja dem, hufvudsakligen till Norge och Sverige. Följden häraf blef, att af hela det stora tonnage, som vi då skaffade oss, det knappast fanns något fraktfartyg, som inte vore byggt i utlandet. De flesta äro gamla fartyg, opraktiska och olämpliga, och därför kunna de icke förränta de penningar, som äro nedlagda i dem. De penningar, som fås från rederilånefonden, gå däremot till inköp af nya och praktiska fartyg. Men hela det gamla tonnaget ligger och tynger i vägskålen, och det är detta som gör, att det är ytterst svårt för rederierna att klara upp amorteringarna. Jag tror icke att det är vidare svårt för ett sådant bolag, som det herr Lundgren företräder, hvilket har nya och präktiga fartyg; men alla dessa rederier med gamla båtar hafva det nog svårt att klara sig, det erkänner jag villigt. Men de skulle icke kunna klara sig, äfven om vi utökade amorteringstiden från den nu gällande till att bli hvad motionärerna här föreslagit. Detta är saker, som också borde tagas med i räkningen; men jag tror icke att vi nu ha tillfälle att diskutera detta spörsmål, som dock för öfrigt skulle vara ganska intressant att vidare belysa.

Emellertid ligger nu frågan så, att det icke finnes annat att göra än att yrka bifall till utskottets förslag. Jag vill dock säga, att jag fortfarande vidhåller den uppfattningen, att enda möjligheten att i vårt land få fram en utveckling af skeppsbyggerinäringen är, att till de framtida rederilånen anknytes det villkoret, att fartygen skola byggas

i Sverige, och att lån icke lämnas utan detta villkor. I annat fall kommer skeppsbyggerinäringen fortfarande att ligga i lägervall; men en sådan bestämmelse skulle verka pådrifvande och hafva till följd, att vi verkligen finge en uppblomstrande skeppsbyggerirörelse här i landet.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Ang. ändrade villkor för lån från fonden för rederinäringens understödjande.

(Forts.)

Herr Palme: Herr talman! Det förvånar mig mycket, att yrkande om bifall till utskottets hemställan och afslag å motionen kommer just från det håll, som den siste ärade talaren representerar. Vi hafva under de år, vi suttit med honom här i riksdagen, varit vana att från honom få höra många och starka kraf riktas mot rederinäringen här i landet, åsyftande åtgärder till förmån för besättningarna; och jag håller med honom om, att det är mycket, som bör och kan göras i det afseendet, och att det ligger mycket af rättvisa i de kraf, som han framställt. Men det är tydligt och klart, att, för att de krafven skola kunna i möjligaste mån efterkommas, det är nödvändigt, att rederinäringen är en lönande näring, att den arbetar under goda ekonomiska förhållanden; ty ju bättre de ekonomiska förhållandena äro, desto större kraf kan ur hans synpunkt ställas på rederierna, desto bättre kunna besättningarna tillgodoses med afseende å både aflöning, skyddsåtgärder, bostäder, matförhållande och mycket annat.

Jag ber, herr talman, att äfven ur den synpunkten få yrka bifall till motionen.

Herr Lindley: Herr talman, mina herrar! Jag ber om ursäkt, att jag ännu en gång begärt ordet, men det är bara en helt liten sak, som jag i detta sammanhang ber att få påpeka.

Man talar om att rederinäringen är tryckt; och det kan erkännas. Men tänk er, mina herrar, att en sådan rederinäring som vår, som å ena sidan och i vanliga fall betalar lägre löner än de utländska rederierna, men å andra sidan, när våra rederier finna det lämpligt och bra, kunna öka arbetslönen därhän, att de betala ända till 25 procent mer än de utländska rederierna med hvilka de konkurrera, endast och uteslutande för att tillfredsställa sitt behof af att klämma efter obehagligt folk, som de ligga i strid med. När sådant kan konstateras, så tror jag sannerligen icke, att rederinäringen är så förfärligt tryckt, som man vill låta påskina.

Jag skulle icke hafva dragit fram den här saken, om det icke hade sagts af en föregående talare, att vi kräfva så mycket från redarne, och att vi därför böra vara med om att stödja rederinäringen. Jag för min del har icke något emot att stödja och utveckla den svenska sjöfartsnäringen, så att den kan bli en verklig näring, som man kan hafva aktning och förtroende till; och därför vill jag reservera mig emot anklagelserna, att vi skulle kräfva så mycket som möjligt, men däremot icke vilja vara med om att stödja rederinäringen. Mitt uttalande i denna fråga får icke betraktas såsom något försök att komma rederinäringen till lifs, utan är endast baserad på de faktiska förhållanden, som jag påpekat.

Öfverläggningen förklarades härmed afslutad. Herr talmannen

framställde i enlighet med de därunder gjorda yrkandena propositioner först på bifall till utskottets hemställan och vidare på afslag därå och bifall i stället till den i ämnet väckta motionen; och förklarade herr talmannen sig anse den senare propositionen hafva flertalets mening för sig. Som votering likväl begärdes, uppsattes, justerades och anslags en voteringsproposition af följande lydelse:

Den, som vill, att kammaren, med afslag å statsutskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande nr 27, bifaller den i ämnet väckta motionen, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit utskottets berörda hemställan.

Omröstningen utföll med 83 ja, men 112 nej, vid hvilken utgång kammaren således bifallit utskottets hemställan.

§ 10.

*Ang. anslag
till utförande
af vissa
fiskehamns-
anläggningar.*

Därnäst i ordningen var å föredragningslistan uppfördt statsutskottets utlåtande, nr 28, i anledning af väckta motioner i fråga om anslag till utförande af vissa fiskehamnsanläggningar.

Efter föredragning af *mom. a)*, angående anläggning af fiskehamnar vid Smögenholmarna, Grundsund, Hönö-Kläfva, Träslöf och Glommen, yttrade:

Herr Olsson i Tyllered: Herr talman, mina herrar! Ehuru statsutskottet ej ansett sig kunna direkt hemställa om bifall till den af mig med flera väckta motionen om anslag till nybyggnad och förbättring af fiskehamnar inom Hallands och Bohuslän, så framgår det dock otvetydigt af utskottets yttrande, att utskottet funnit det vara af synnerligen stor vikt, att det af de sakkunniga upprättade förslaget till anläggande af ett behöfligt antal fiskehamnar så snart som möjligt tages under ompröfning, så att en kunglig proposition i ämnet snarast och kanske redan till nästkommande Riksdag kan vara att förvänta. Vi motionärer voro ju icke okunniga om, att frågan i hela sin stora vidd låg under utredning, men orsaken till att vi på motionsväg redan nu velat föra frågan inför Riksdagen är den, att vi äga full kännedom om dels det stora värde denna näring har, och dels de svåra förhållanden, under hvilka näringens utöfvare nödgas arbeta såväl på våra kuster i allmänhet, som i synnerhet vid Västerhavvet. Genom de stegrade fordringar, som konkurrensen skapat rörande såväl tidsenliga och dyrbara båtar som ock fångstredskap af modern typ, har denna näring såväl som andra näringar rättighet att fordra nödigt skydd från statens sida, och detta skydd skulle här utgöras af goda hamnar, hvar-

igenom näringens idkare under såväl normala som ej alltför svåra naturförhållanden kunde vara säkerställda mot risken att få sin dyrbara materiel förstörd. Fiskerikommissionen har af flera skäl föreslagit, »att staten i likhet med hvad som skett i Danmark, i all hufvudsak äfven i Norge, samt delvis äfven i andra länder, själf skulle bygga eller låta bygga de viktigare ifrågasatta fiskehamnarna». Detta är äfven enligt mitt förmenande den väg vi ha att gå, om vi vilja nå det mål, som vi motionärer äsyftat i vår motion.

*Ang. anslag
till utförande
af vissa
fiskehamns-
anläggningar.
(Forts.)*

I den lifliga förhoppning, att regeringen ägnar denna fråga den uppmärksamhet som den har rätt att fordra, och att vår motion i sin mån äfven styrkt denna uppfattning, så att vi kunna känna oss förvissade om, att saken kanske redan nästa år kommer att i Riksdagen slutföras, ber jag få uttala min tillfredsställelse med det resultat, hvartill utskottet kommit.

Herr talman, jag har intet yrkande att göra.

Herr Lundgren i Varberg: Herr talman, mina herrar! Frågan om statsanslag för fiskehamnar är uppenbarligen förtjänt af synnerlig uppmärksamhet från statsmakternas sida. Det är icke endast kustbefolkningen, utan hela landet, som har gagn af att hafvets rikedomar tillvaratagas i så stor utsträckning som möjligt. Fiskehamnskommissionen har tydligen arbetat med berömvärd raskhet, och det vore nu önskligt, att anläggningen och iordningställandet af de tillämnade hamnarna kunde få påbörjas ju förr dess hellre, i synnerhet på västkusten, där ett gifvande sillfiske årligen bedrifves vid sidan af annat fiske.

Beträffande dessa hamnar på kusten af Halland och Bohuslän ha, som vi veta, motioner blifvit framlagda i båda kamrarna, men i det i motionerna framställda yrkandet ha dessa hamnar blifvit omkastade, så att de icke intaga samma ordning som fiskehamnskommissionen gifvit dem. Fiskehamnskommissionen har ordnat de tillämnade hamnarna med afseende på deras större eller mindre nödvändighet, och denna ordning borde enligt mitt förmenande icke utan vidare ha rubbats, ty då det icke är tänkbart, att alla hamnarna kunna byggas på en gång, är det ju tydligt, att de nödvändigaste böra först komma i fråga och att härvid fiskehamnskommissionens förslag bör tjäna till ledning. Det torde icke vara obekant, att kusten af Halland ligger alldeles öppen för hafvet, utan skydd af någon skärgård såsom i Bohuslän. Befolkningen i Träslöfs fiskeläge t. ex. är sålunda utsatt för de största svårigheter och faror, då den icke har någon annan tillflykt för sina med dyrbar utrustning försedda farkoster än att förankra dem bakom en låg klippa, som ger föga skydd mot storm och sjögång och dessutom är belägen på långt afstånd från fiskeläget, där bostäderna äro uppförda. Den långa färden mellan ankarplatsen och fiskeläget är ofta på grund af oväder och hög sjö förenad med lifsfara och lägger dessutom stora hinder i vägen för ett framgångsrikt fiske. Under sådana förhållanden hade fiskehamnskommissionen satt Träslöfs fiskeläge i allra första rummet bland alla de tillämnade fiskehamnarna, och detta måste anses lämpligt äfven ur den synpunkten, att sillfisket dragit sig alltmera söderut. De ifrågasatta fem hamnarna i Halland och Bohuslän äro af fiskehamnskommissionen uppsatta i följande ordning: Träslöf,

Ang. anslag
till utförande
af vissa
fiskehamns-
anläggningar.
(Forts.)

Glommen, Grundsund, Hönö-Kläfva och Smögenholmarna; men i nämnda motioner ha de fått en häremot nära nog omvänd ordning, nämligen: Smögenholmarna, Grundsund, Hönö-Kläfva, Träslöf och Glommen. Hade Riksdagen fattat beslut i enlighet härmed och Kungl. Maj:t ansett sig böra utdela statsanslag i den ordning, motionerna anvisa, så hade de enligt fiskehamnskommissionens utlåtande nödvändigaste hamnarna fått vänta till sist. Nu ha motionerna blifvit af utskottet afstyrkta och komma väl ej heller att leda till något resultat; men enligt uttalande häromdagen af herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet torde frågan återkomma snarast möjligt, och då är det ju att vänta, att fiskehamnskommissionens utredning blifvit lagd till grund för den kungl. propositionen och att hamnarna alltså förordas till utförande i den ordning de anses nödvändiga. Jag tillåter mig uttala önskvärdheten af att Kungl. Maj:t täcktes om möjligt redan till nästkommande Riksdag framlägga förslag i denna i ekonomiskt afseende högst betydande fråga.

Herr talman, jag har intet yrkande att göra.

Herr Sjö: Herr talman, mina herrar! Jag hade knappast trott, att någon af motionärerna skulle yttra sig i den föreliggande frågan, då utskottet uttalat sig så välvilligt som det gjort; men när nu så skett, har jag ansett det vara lämpligt, att äfven någon af utskottets ledamöter drager sitt strå till stacken, då det gäller att befrämja en utredning och en sak, som jag gärna önskar måtte komma till stånd, men på sådant sätt att de, som i en framtid få nytta af hamnarna, äfven böra få lämna bidrag därtill.

Som herrarna alltför väl hafva sig bekant, har det i de allra flesta fall tillgått så, att när Riksdagen beviljat ett anslag för byggnad af en hamn, så ha landsting eller kommuner eller hushållningssällskap eller enskilda fått deltaga i denna hamnbyggnad, och icke nog med detta, de hafva äfven i vissa fall fått förbinda sig att underhålla hamnen i fråga. Detta har man ansett vara riktigt, enär det händt, att om inga dylika förbindelser behöft afgifvas, så har man, om hamnen börjat förfalla aldrig så litet, icke brytt sig om att reparera den, utan den har fått förfalla, och det har ibland gått ganska fort. Så har det kommit nya förslag till ombyggnad och nya kraf på medel härtill, och Riksdagen har fått bevilja ytterligare ett eller annat hundratusental kronor för att ombygga hamnen. Om nu däremot kommuner eller landsting eller enskilda åtminstone till någon del äro bundna, så får man väl ändå hoppas, att det skall bli något annorlunda. Man bör komma ihåg att den ene af motionärerna, nämligen landshöfding Lagerbring, i sin motion omtalat, att det endast i Bohuslän, i detta lilla län, under ett enda år, fiskeåret 1906—1907, fångats fisk till ett värde af icke mindre än 8 miljoner kronor, medan för 20 år sedan samma siffra utgjorde endast 2 miljoner. Då bör man kunna förstå, hvilken ekonomisk betydelse fisket har för den fiskare, som fått vara med om att förtjäna så mycket pengar, för den kommun, där han bor, ja, för hela länet.

Jag har vid detta tillfälle, som jag nämnde i början af mitt anförande, velat säga detta, endast för att de af mig påpekade synpunk-

terna måtte komma till beaktande i den utredning, som man anhållit, att regeringen skall låta verkställa, och jag har, herr talman, intet annat yrkande att göra än om bifall till utskottets hemställan.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

Mom. b) och c).

Hvad utskottet hemställt bifölls.

§ 11.

Slutligen föredrogos hvart för sig jordbruksutskottets utlåtanden: nr 42, i anledning af Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under nionde hufvudtiteln gjorda framställningar om provisorisk löne-reglering för jordbruksdepartementet samt aflöning åt ytterligare en kanslisekreterare och arfvode åt extra föredragande inom samma departement m. m.; och

nr 43, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning af den till Hanekinds häradsbor anslagna kronolägenheten Måshult nr 1 i Skeda socken.

Kammaren biföll hvad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

§ 12.

Upplästes följande till kammaren inkomna sjukbetyg:

Stockholm Ö. den 11. 4. 10.

Att lektor Karl Starbäck på grund af akut luftrörskatarr tillsevidare är hindrad deltaga i Riksdagens arbeten, intygas härmed på begäran.

Som ofvan
P. Haglund.

§ 13.

Justerades protokollsutdrag.

§ 14.

Ledighet från riksdagsgörömlen beviljades:

herr *Hasselquist* under 3 dagar fr. o. m. den 13 april,
» *Edén* » den 12 april och
» *Karlsson* i Göteborg under 2 dagar fr. o. m. den 13 april.

Härefter åtskildes kammarens ledamöter kl. 11,54 e. m.

In fidem
Per Cronvall.